

„MIKOR AZONBAN ISTEN A VENDÉGEKET ÉS A JÖVEVÉNYEKET AJÁNLIJA A FIGYELMÜNKBE...”

AZ EGYHÁZ MISSZIÓJA ÉS MUNKÁJA A MIGRÁCIÓ KONTEXTUSÁBAN

Reflexiók a Szentírásról, a teológiáról és a gyakorlatokról

Készítette a [REV Európa Migrációs és menekültügyi munkacsoportja](#)

I. rész: Szentírás, teológia és (be)vándorlás

Az európai migrációs helyzet közelmúltbeli kihívásai arra készítetnek bennünket, hogy – amellett, hogy kritikus szemmel megvizsgáljuk a helyzet jogi, politikai és társadalmi vetületeit – újból visszatérjünk Isten éltető Igéjéhez, amelyről a Szentírás tanúskodik, amely Jézus Krisztusban öltött testet, és amelyet Isten Lelke ismer. Református örökségünk arra kötelez minket, hogy egyházunk folyamatosan megújuljon, Isten Igéjének megfelelően. Habár évszázados hagyományok halmozódtak fel a történelmi zsinatok és hitvallások, valamint az előttünk járó keresztyének meglátásai nyomán, következetesen, újra és újra vissza kell térnünk Isten Igéjéhez, amely a legfontosabb mérce, tanításunk és cselekedeteink sorvezetője. Végző soron nem elsősorban valamely hitvallás, egyházi hierarchia vagy teológus személye az, amely egyetlen református családban egyesít minket Európában és világszerte – habár ezek tekintetében is sok a közös vonásunk – hanem Isten kegyelme, amelyben Krisztus által részesültünk, és amelyet a Szentlélek ismer. Nem a magunkéi, hanem a mi hűségés Urunknak és Megváltónknak, Jézus Krisztusnak a tulajdonai vagyunk – ezt jól tudjuk a Heidelbergi Kátéból. Ez a kijelentés teológiai kötelezettségeket fogalmaz meg Isten szuverén megigazító kegyelme és a Szentírás elsődleges fontossága kapcsán, és egyben arra is felszólít bennünket, hogy cselekedeteinkben a Szentlelket kövessük a személyes és társadalmi átalakulás terén.

Aligha meglepő, hogy a református egyházi közösségek által 2015-ben és 2016 elején kiadott nyilvános közlemények visszatérő eleme, hogy nagy hangsúlyt fektetnek egyes, a Szentírásban előírt kötelezettségekre. Ahogy a 2016-os Bad Neuenahr-i konzultáción elhangzott: „a menekültekről és vándorlásról szóló bibliai utalások útmutatóként szolgálnak az egyházak teendőjét illetően”. A menekülthelyzet kapcsán kiadott szinte valamennyi európai egyházi közlemény megemlíti azt a bibliai felszólítást, hogy „Szeressétek hát a jövevényt” (5Móz 10,19), illetve azt, hogy „Olyan legyen a köztetek tartózkodó jövevény, mint a közületek való született izráeli!” (3Móz 19,34). Emellett visszatérő motívum volt még

a Máté evangéliuma 25. részében leírt példabeszéd a juhokról és a kecskékről, valamint Jézus figyelmeztetése, hogy amennyiben teszünk valamit valakiért, aki egy az Ő legkisebb atyjafiai közül, azt vele cselekedjük meg. Mindamellet, hogy ezek lényeges és fontos megállapítások, a népvándorlásra további utalásokat is találhatunk a Bibliában. Más általános bibliai motívumok is fellelhetők, az Egyiptomból való kivonulástól és a babiloni fogságtól kezdve egészen az Új Jeruzsálem említéséig. Ugyanakkor a Szentírásban olyan történetek is találhatóak, amelyek a másságtól való idegenkedést és a szigorú közösségi identitás fenntartását hangsúlyozzák. Mivel a bibliai történetek ilyen sokrétűek, elengedhetetlen szélesebb bibliai és teológiai keretbe helyezni ezeket az erkölcsi parancsokat, hogy igazán megérthessük azokat. Miközben közösen küzdünk azért, hogy hűséggel, kreativitással és igazságosan reagáljunk az Európában és azon túl jelenleg fennálló kihívásokra és lehetőségekre, rendkívül fontos, hogy a Bibliának ne csupán néhány igeszakaszára összpontosítsunk, hanem a Szentírást annak teljességében, irgalommal és krisztológiai szemmel próbáljuk meg értelmezni, illeszkedve református hermeneutikai örökségünk legjavához. Ennek értelmében az egyháznak nem csupán erkölcsi kötelezettségként kellene tekintenie az idegenekről való gondoskodással kapcsolatos bibliai parancsolatokra; ezek ugyanis lényegi teológiai következményekkel járnak Isten és az emberiség tekintetében.

Ószövetség

Az Ószövetség tanúsága szerint az Isten és Izráel közötti kapcsolat meghatározó eleme a vándorlás. Kezdve az Ósátyák előtörténetével: Isten kiválasztja Ábrahámot, földet és népet ígér neki, és a népek világosságának nevezi őt. „Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked!” (1Móz 12,1). Isten ígérete nem más, mint száműzetésre való felszólítás. Természetesen Ábrahám elhívása és a népről szóló isteni ígéret *télosza* nem a száműzetés, hanem egy olyan otthon, amely minden népet Istenhez vezet. Az út azonban, amely ehhez az otthonhoz vezet, vándorlással teli. Ábrahám és Sára, Jákob és József, illetve a későbbiekben egész Izráel élete szinte állandó mozgásról és vándorlásról szól az ígéret földje és egy sor átmeneti otthon között, többek között Egyiptomban, Asszíriában, Babilonban és Perzsiában. Habár kétségtelenül találhatóak különbségek a bibliai leírások és a migráció modern kori formái között, Casey Strine bibliakutató úgy véli, igenis léteznek párhuzamok a migráció mai okai és a Teremtés

könyvében leírtak között. Rámutat például, hogyan befolyásolja Ábrahám és Jákob vándorlását az éhínség és a környezeti válsághelyzet, illetve, hogy József megtapasztalja a kényszerű vándorlás, valamint az embercsempészet valóságát is.¹

Mózes első könyve mellett az Ószövetségben két további tömeges vándorlás szerepel, amelyek központi katalizátor szerepet töltenek be Izráel néppé alakulásában. Az első a kivonulás Egyiptomból, a második pedig a babiloni fogság. Izráel létrejötte Isten két, egymással szorosan összefüggő cselekedetén alapul; először is, Isten kiszabadította őket az egyiptomi rabszolgaságból, másrészt pedig a Sínai-hegyen átadta nekik törvényeit. Ez a két esemény a lehető legmélyebben beivódott Izráel emlékezetébe, és a pészah ünnepén minden évben újból felidézik Isten megszabadító erejét. Walter Brueggemann így fogalmaz: „Izráel bizonyágtétele Jehova mint megmentő mellett azt hirdeti, hogy Jehova határozottan képes beavatkozni bármilyen elnyomó és elidegenítő körülménnyel vagy erővel szemben, amely ellehetetleníti a jólétben való életet”². Következésképp Izráel, még akkor is, amikor saját területet tudhat magáénak, továbbra is dicsőíti az elnyomottakat felszabadító Istent, és szüntelenül foglalkozik saját, vándorlásokkal teli örökségével. Ez különösen világosan kitűnik a mózesi könyvekből. Mózes második, harmadik, negyedik és ötödik könyve egytől-egyig tartalmaz arra utaló felszólításokat, hogy gondoskodjunk az idegenekről (*zár*), a külföldiekről (*nokhri*) és a jövevényekről (*gér*). Ezek a felszólítások Izráel saját tapasztalataiban gyökereznek, amelyeket az egyiptomi fogságból való megszabadulás és a 40 éves pusztai vándorlás során szereztek. „Ha jövevény tartózkodik köztetek az országban, ne nyomorgassátok! Olyan legyen a köztetek tartózkodó jövevény, mint a közületek való született izráeli! Szeressétek, mint magatokat, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban. Én, az Úr vagyok a ti Istenetek!” (3Móz 19,33-34)³. Az idegenekről, külföldiekről és jövevényekről való gondoskodás tehát teológiai jelentőségű cselekedet. Mivel Isten az „idegen” Izráel érdekében cselekedett, Izráelt is felszólítja, hogy úgy cselekedjen, mint az általa tisztelt Isten, azaz gondoskodjon a közte élő idegenekről. Ennek pedig a jogban is – mind a polgári, mind a tisztasági törvényekben – érvényt kell szerezni az idegenek hátrányos

1

https://www.biblesociety.org.uk/uploads/content/bible_in_transmission/files/2015_spring/Bit_Spring_2015_Strine.pdf

² Walter Brueggemann, *The Theology of the Old Testament* (Minneapolis, MN: Fortress Press, 1997) 174.

³ Hasonló felszólítások találhatók a következő bibliai szakaszokban: 2Móz 12,21, 12,49, 23,9, 3Móz 24,22, 4Móz 9,14, 15,15-16, illetve 5Móz 1,16.

megkülönböztetésének tilalma által. „Ugyanaz a törvény vonatkozzon nálatok mind a jövevényre, mind a született izráelire, mert én, az Úr vagyok a ti Istenetek” (3Móz 24,22).

Annak hangsúlyozása, hogy Izráel létezését folyamatosan meghatározza az idegenség és a vándorlás tapasztalata, nem jelenti azt, hogy kisebbiteni akarnánk a politikai alkotmány, a föld és a királyság fontos eseményeit, amelyekre a honfoglalás és a babiloni fogság között kerül sor. Ugyanakkor a rabszolgaságból való felszabadulás élménye rituális, jogi, politikai és erkölcsi aspektusokban is megjelenik Izráel mindennapi életében. Az izráelieknek – még azután is, hogy letelepednek – kötelességük emlékezni a vándorlásra. Láthatjuk ezt egyrészt a kivonulás rituális újrajátszásában a pészah során; másrészt az idegenekre és külföldiekre vonatkozó jogi és gazdasági kötelezettségek kialakításában; harmadrészt pedig abban a teológiai vízióban, miszerint az idegenekről való gondoskodás olyan cselekedet, amely Isten Izráelhez való viszonyulását tükrözi.

A második jelentős migrációs esemény Salamon templomának lerombolásához (Kr. e. 587) és Júda Babilonba való száműzetéséhez köthető. „Ez a szakadás döntő jelentőségű Izráel hite szempontjából, ahogy az világosan kitűnik az Ószövetségből”⁴. Az Ószövetségben számtalan értelmezés, elmélkedés, sirám és leírás található erről a meghatározó eseményről. Több próféta, köztük Jeremiás és Habakuk is úgy tekint Babilonra, mint eszközre Isten kezében, amelynek célja Júda megbüntetése. Ezékiel próféta egy kerekével érkező Istenről ír, aki elkíséri az izráelieket a fogságba. A 137. zsoltár énekese Babilon folyóinál ül, zokogva. A 74. zsoltár könyörög Istennek, hogy ne feledkezzen meg a fogságban lévőkről, míg a 79. zsoltár Izráel visszatérésében reménykedik. Dániel próféta több ízben is ír a száműzetés mindennapjairól, míg Jeremiás próféta arra szólítja fel a száműzötteket, hogy Babilon jólété érdekében munkálkodjanak és imádkozzanak. Nehémiás és Ezsdrás részletesen szólnak a hazába való visszatéréssel együtt járó különböző befogadó, elutasító és védelmi stratégiákról. A száműzetés átélése során Izráel a Kivonulás Istenéhez fordul. „Izráel mint nemzet most szétszóródva él a világban... Izráel nem csupán alkalmanként, hanem a történelem során rendszeresen megtapasztalta az elnyomás valóságát, amelyet Jehova oltalma enyhít”⁵.

Ezekben a szövegekben, amelyek a száműzetés során és azt követően születtek, egyértelmű etikai és politikai feszültség érzékelhető abban, ahogy a szerzők viszonyulnak a

⁴ Bruce C. Birch, Walter Brueggemann, Terence E. Frethman és David L. Petersen, *A Theological Introduction to the Old Testament*, Második kiadás (Nashville, TN: Abingdon Press, 2005), 327.

⁵ Oliver O'Donovan, *The Desire of the Nations*, 84.

kívülállókhöz, illetve a nem izraelitákra. Az egyik oldalon olyan szövegeket találhatunk, mint például Ruth könyve, Jónás könyve, illetve Jeremiás könyvének 29. fejezete, amelyek Isten uralmát hangsúlyozzák a világ felett, arra szólítva fel Izráel népét, hogy lépjenek valamiféle szövetségi kapcsolatra szomszédaikkal, az idegenekkel, sőt még ellenségeikkel is. Másrészt azonban fontos azt is megjegyeznünk, hogy más bibliai szövegek sokkal szűkebb értelemben és jobban körülhatárolva azonosítják Isten népét. Ezékiel – könyvének 18. és 20. fejezetében – kifogásolja Izráel kacérkodását a külföldi hatalmakkal, és amikor Izráel újjáépítéséről beszél, a 44. fejezet 7. versében megtiltja, hogy Izráel fiain kívül bárki a Templom közelébe mehessen. Mind Ezdrás, mind Nehémiás határozott elképzeléseket fogalmaz meg a tisztaságról; erre utal Nehémiás könyve 13. fejezetének 3. verse, amelyben leírja Izráel néperől, hogy „kizártak Izráelből minden keverék népet”. Ezek a bibliai szövegek, amelyek a közösségi összetartást és tisztaságot hangsúlyozzák, ma is lényeges, habár gyakran figyelmen kívül hagyott elemét képezik a jelenlegi vitáknak, és felvetéseik olyan későbbi bibliai szakaszokban is visszatérnek, mint János első levele, illetve Máté evangéliuma.

Ugyanakkor a vándorlás és a befogadás sokkal dominánsabb elemei Ézsaiás szövegeinek, amelyek hosszú ideje jelentősen meghatározzák a keresztyén bibliaértelmezést és liturgiai gyakorlatot. Ezekben a szövegekben a szerző(k) költői módon ír(nak) le egy olyan jövőképet, miszerint egy nap Isten mindent megújít majd az általa kiválasztott szenvedő szolga által. A próféta azt ígéri, hogy Isten ismét egybegyűjti Izráelt (Ézs 43, 5-6), és igazságot tesz. Az Izráelt korábban elnyomás alatt tartó népek alázatosan megjelennek Jeruzsálemben, hogy a Templomban imádják Istent. Ézsaiás könyvének 58. fejezete arról a napról ír, amikor a Templom falait újra felhúzzák, és igaz istentiszteletet tartanak, az igazságosság pedig kiterjed az elnyomottakra is. Az Ószövetség száműzetésre adott válaszának máig ható reménysége az, hogy 1) Isten összegyűjti és újjáépíti Izráelt a száműzetés után; 2) Isten feltárja uralmát az egész föld felett; 3) más nemzetek megaláztatnak Isten előtt; illetve az, hogy 4) Izráel a népek fényessége és a szenvedők vigasztalója lesz.

Újszövetség

Az Újszövetség továbbviszi a száműzetés, a helyreállítás és Isten uralmának témáit, méghozzá meglepő módokon. Születését követően Jézus azonnal kénytelen száműzetésbe vonulni Egyiptomba. Miután megkezdte szolgálatát, Jézus folyamatosan úton volt, sőt azt is halljuk róla, hogy „nincs hova fejét lehajtania” (Lk 9,58; Mt 8,20). Halála és feltámadása után a tanítványokra is missziói utak és vándorlás vár Jeruzsálemben, Júdeába, Samáriába és a világ legtávolabbi pontjaira is. Pál apostol az egész Földközi-tengert bejárja, hirdetve az

örömhírt, hogy Isten megbékélt a világgal a Názáreti Jézusban. Az Újszövetség missziói hevülete azzal is jár, hogy radikálisan újrafogalmazódik a személyes és közönségi identitás kérdése. Az embereket már nem elsősorban az határozza meg, milyen anyagi vagy politikai státusszal rendelkeznek (rabszolgák-e vagy szabadok, állampolgárok-e vagy idegenek, zsidók-e vagy nem zsidók), sem az, hogy milyen neműnek (férfinak vagy nőnek) születtek. Ehelyett mindannyian egyek Jézus Krisztusban. Az Újszövetség elvégre azt ígéri, hogy a tömegek összegyűjtetnek minden nyelvből, törzsből és nemzetből. A mennyei Jeruzsálemben a népek Isten „világosságában fognak járni”, és „a népek oda viszik be kincseiket és gazdagságukat” az Úr és a Bárány elé (Jel 21,22-26). A háborús fegyverekből hétköznapi eszközök lesznek, a könnyek letöröltetnek, meghal a halál és megszűnik a gyász. „Jézus nevére minden térd” meghajol, „és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére” (Fil 2,10-11). Akkor Isten lesz minden mindenkiben, és Isten országának nem lesz határa.

És mégis, a keresztyének zarándok népként élnek abban a „hosszú és jelentőségteljes középidőszakban”⁶, ami Krisztus feltámadásától az eszkatologikus beteljesedésig tart. Ebben a közties időszakban, amelyet Szent Ágoston „az idők e mulandó folyamá”-nak nevez⁷ – a keresztyének egyszerre polgárok és idegenek. A keresztyén azonosság, a keresztyének *polisza* vagy közössége nem evilági, hanem különös módon Istenben található. „Nekünk pedig a mennyben van polgárjogunk, ahonnan az Úr Jézus Krisztust is várjuk üdvözítőül” (Fil 3,20). Ez a polgárjog, szemben a római, izraeli vagy ókori görög polgárjoggal – a mai nemzetállamokról nem is beszélve – nyitott, és mindenki számára elérhető Jézus Krisztuson és a Szentlelken keresztül. Krisztusban és a keresztségben „nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő” (Gal 3,28). „A kereszt szembefordul azzal a fajta *kirekesztéssel*, amelynek segítségével az uralkodók és hatóságok meghatározzák saját identitásukat”⁸. A nemzeteket és etnikumokat elválasztó fal ezzel leomlik, és pünkösdkor – előre jelezve a jövőt – egyetlen istentiszteleti közösségben egyesül számos nyelv és törzs. A zsoldárok és a próféták ígérete megvalósul Krisztusban és a Szentlélekben, illetve Krisztus és a Szentlélek által.

⁶ Joe R. Jones, *A Grammar of Christian Faith: Systematic Explorations in Christian Life and Doctrine*, 2 kötet. (Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, 2002), 1:259.

⁷ *Szent Ágostonnak az Isten városáról írt huszonkét könyve*, 1. Forrás: <http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?konyvtar/kt04022402/tartalom.html>

⁸ Oliver O'Donovan, *The Ways of Judgment*, 233.

Ez a fajta eszkatologikus polgárjog azonban világi száműzöttséggel jár – ugyanakkor ez a száműzetés nem egészen olyan, mint az Ószövetségben leírt száműzetés. Egyrészt az egyház, Izráelhez hasonlóan, száműzöttként élt. Szociológiai értelemben az egyház diaszpóra közösség volt, amely itt-ott, szétszóródva élt a római világ területén.⁹ A világi száműzetés elsődleges jele azonban nem a fizikai száműzöttség volt, hanem az egyház olyan eszkatologikus közösségként való létezése, amely meghatározta zarándok identitását. A száműzetésre vonatkozó újszövetségi utalások gyakrabban jelzik azt az erkölcsi vagy politikai ellentmondásosságot, amelyet az okozott, hogy Isten jövője „betört” a világba Jézus feltámadásával, és kevésbé utalnak egy konkrét helyről való fizikai száműzetésre. Az egyház arra hívatott el, hogy olyan nép legyen, amely elkülönül a világi hatalmaktól és értékektől, még akkor is, ha a világ sójának és fényességének kellene lennie. Péter például a Kis-Ázsiában fizikailag szétszórtan élőknek írott leveleiben arra szólítja fel őket, hogy úgy tekintsenek evilági életükre, mint a földi vándorlás idejére (1Pt 1,17), amely során ők maguk jövevények és idegenek (1Pt 2,11). A keresztyén ország fizikailag nem e világban található; hanem olyan jövőbeli valóság, amely Isten eljövendő uralmában létezik.

Ugyanakkor az egyház effajta önértelmezése, miszerint tagjai az idők során száműzöttként vándorolnak, várva az eszkatologikus beteljesülést, nem tette szükségessé, hogy teljesen távol tartsa magát a jelen kor politikai közösségétől és törvényeitől. Ennek egyik leghíresebb példája, amikor Pál felszólítja a római gyülekezetet, hogy „engedelmeskedjék a felettes hatalmaknak” (Róm 13,1), Jézus pedig azt mondja: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené” (Mk 12,17; Mt 17,24-27, Lk 20,25). Az Úri Ima azt a kérést fogalmazza meg, hogy Isten országa jelenjen meg a világban, és hogy Isten akarata itt és most, a politikai élet zűrzavarában valósuljon meg. Még Péter is, aki evilági idegenekként és száműzötteként szólítja meg a keresztyéneket, arra kéri olvasóit, hogy engedelmeskedjenek „minden emberi rendnek” (1Pt 2,13), és tiszteljék a kormányzókat és a császárt. Habár a keresztyén polgárjog a történelmen túl valósul csak meg, ez nem jelenti azt, hogy a keresztyének ne léteznének a múlandó kor politikai valóságában. Ahogy a *Levél Diognétoszhoz* ismeretlen szerzője megjegyzi: „mindenben részt vesznek polgárokként, de

⁹ Lásd Peter C. Phan esszéje “Migration in the Patristic Era: History and Theology” in *A Promised Land, A Perilous Journey: Theological Perspectives on Migration*, Szerk. Daniel G. Groody és Gioacchino Campese (Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press, 2008), 35-61.

mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra”¹⁰.

Összefoglalva tehát, az Újszövetség olyan képet fest – elsősorban a nem zsidókról –, mint akik egykor idegenek voltak Isten Izráellel kötött szövetsége számára, akiket Isten vendégszeretete és kegyelme befogadott és megváltott a Názáreti Jézuson keresztül, és akiket a Szentlélek képessé tesz arra, hogy az isteni elfogadás és igazságosság követői legyenek a világban. Az azonban, hogy hogyan viszonyul ez a vendégszeretet és igazságosság a kor politikai és jogi hatalmasságaihoz – a 21. századi helyzethez való viszonyulásról nem is beszélve – többé-kevésbé nyitott kérdés marad. Nem csoda tehát, hogy ez az ellentmondásosság a mai napig hatással van egyházainkra, valamint egymáshoz és a világhoz fűződő kapcsolatainkra.

Egy új teológiai keret felé

Ahogy a fent felvázolt kép mutatja, a vándorlás és az idegenek befogadásának bibliai víziója nem szűkíthető le kizárólag erkölcsi parancsolatokra. Ebbe a vízióba ugyanis egy szélesebb értelmű teológiai elképzelés is beletartozik Istenről, arról, ahogy törődik az emberiséggel, valamint a mi elhívásunkról, hogy mi is ezt az isteni gondoskodást sugározzuk a világ felé. Egy sajátosan református migráció-teológiának annak felismerésén kell alapulnia, hogy kicsoda Isten, és mit tett már eddig is értünk és a világért. A Szentírásból tudjuk, hogy Isten *pro nobis* létezik, valamint azokért, akik elhagyatottak és megvetettek a világban. Isten akkor is megszólít minket, ha tudatlanok vagyunk vagy fellázadunk, és szeretne minket Isten népének tagjává tenni. Isten megbékélő és megigazító szeretete az emberek iránt – ez jelenti bizalmunk alapját. Isten az, aki kiválasztja a kívülállót – először Ábrahámot, rajta keresztül pedig Izrael népét; Isten az, aki kiszabadítja a rabszolgákat a fogságból és hűségesen elkíséri Izráelt a száműzetésbe. Sőt, a keresztyén evangélium története nem más, mint egy isteni-emberi mozgás – vagy ha úgy tetszik: vándorlás, migráció – története, amelyben Isten úgy dönt, elkísér és megment minket, méghozzá úgy, hogy közülünk valóvá válik. Karl Barth sokszor idézett megfogalmazásában, amely *Egyházi Dogmatika* c. művében szerepel, az evangélium a Fiú utazását meséli el egy távoli országba – ezt az utat pedig a megbékélés, az igazságosság és az emberek kegyelme érdekében vállalja Isten. Jézus Krisztusban felfedezzük, hogy miközben Isten szeretete mélységesen egyéni, egyáltalán nem

¹⁰ Forrás: <http://churchofgod.hu/content.php?act=diogenetosz-level>

személyválogató. Isten munkája Krisztusban és a Szentlélekben nem csupán nekünk – a mi népeinknek vagy egyházunknak – szól; Isten szeretete mindenkié. Az Apostolok cselekedetei nagyrészt arról szól, hogy az első tanítványok és keresztyének fokozatosan ráébrednek: Isten Jézus Krisztusban véghezvitt munkája az egész világra kiterjed. Ez megmutatkozik az Egyház megszületésének pillanatában is, amikor mindenki a saját nyelvén hallja az elmondottakat, illetve a nem zsidók egyre határozottabb elfogadásában is, amiről a 7-15. fejezetekben olvashatunk. Isten szeretete tehát nem csupán Izráelre – ahogy arra már az Ószövetség is utal az idegenekkel való bánásmóddal kapcsolatos parancsban, vagy az olyan próféták írásaiban, mint Jónás – vagy az Egyházra terjed ki, hanem az egész világra. Amikor olyan embertársunkkal találkozunk, aki különbözik tőlünk – például olyanokkal, akik keresztülutaztak a világon egy biztonságosabb, igazságosabb vagy egyszerűen jobb életet remélve –, olyan emberrel állunk szemben, akit Isten szeret és értékesnek tart. A bevándorlók is Isten hasonlatosságára teremtettek, akárcsak mi magunk. Nem a félelem és nem is a politikai értelemben vett állampolgárság kell, hogy református egyházaink teológiájának és migrációs politikájának alapját képezze, hanem sokkal inkább Isten szeretete Krisztusban. Isten megelőző szeretetét és vendégszeretetét nekünk is sugároznunk kell a világ felé. Ez egy kulcsfontosságú hermeneutikai alapelv ahhoz, hogy megértsük, mit ír a Szentírás a szeretetről és a másokkal való törődésről. A Biblia arra is felszólít minket, hogy ne felejtjük el, bizonyos értelemben mindannyian idegenek és száműzöttek vagyunk, akikből Isten és embertársaink felebarátai váltak Jézus kegyelme és munkája által (Ef 2,13). Az emlékezésre való felszólítás az egész Szentíráson végigvonul – a zsidók emlékezzenek arra, hogy Isten megszabadította Izráelt a fogságból, a nem zsidók pedig arra, hogy váratlanul ők is befogadtattak Isten szövetségébe. Azokat, akiket Isten vendégszeretete és kegyelme befogadott, a Szentlélek képessé teszi arra, hogy az isteni elfogadás és igazságosság követői legyenek a világban. Jelentős református hagyománya van az emberi cselekedetek és a megszentelődés ily módon történő értelmezésének, amit a hitvallások és a katekizmus is tükröz. A számos lehetséges példa közül idézzük most a Belga Hitvallást: „Emiatt nemhogy nem teszi az embereket hűvösekké a kegyes és szent élet megélése iránt, hanem épp ellenkezőleg [...] Ez indítja az embert arra, hogy az Isten által az Ő Ígésében parancsolt cselekedeteket magától megtegye”¹¹. Nem arról van szó, hogy a keresztyén működés a társadalomban, valamint saját, egyéni igazságos és irgalmas tetteink eszközként szolgálnának Isten országának megteremtésére

¹¹ A *Belga Hitvallás*, 24. cikkely. Forrás: http://www.cprf.co.uk/languages/belgic_hungarian.pdf

vagy a megváltás kiérdemlésére, hanem arról, hogy az Isten kegyelme által megigazult embereket felszabadítja a Szentlélek, és képessé teszi őket arra, hogy felelősen cselekedjenek felebarátaikért és a társadalmi jólétért. A keresztyén ember szabadsága Luther híres tételében szabadságot jelent az önigazolás zsarnoksága alól, ugyanakkor szabadság arra is, hogy felebarátainkban és értük éljünk. A nekünk adott kegyelmet, elfogadást és igazságot meg kell osztanunk a külvilággal is. Az egyház migránsokkal, migránsokért és migránsokként végzett missziójában való részvétel lehetővé teszi, hogy újra felfedezzük saját megváltásunk központi valóságát. Mi, akik Isten kegyelmében részesülünk Krisztusban, erőt kapunk arra, hogy ugyanezt a tárt karokkal fogadást kiterjesszük a világban.

Emellett fontos teológiai következményekkel jár az egyház természetének megértése a migráció tükrében. Habár számos egyházi nyilatkozat, valamint a jelen szöveg is az egyház “vendéglátó” szerepét hangsúlyozza, az egyház mint hitközösség vendégként és vándorként, migránsként is jelen van. Krisztus testéhez tartoznak egyrészt azok a tagegyházak és gyülekezetek, amelyek fogadják az Európába érkező új bevándorlókat, ugyanakkor ezek a tagegyházak és gyülekezetek maguk is vándorok, akik reményekkel, álmokkal, tálentumokkal és hittel érkeznek, elfogadást és feladatokat keresve. Határokon átnyúlva és különbségeket átlépve köt minket össze a hit, hogy mindannyian Krisztus testének tagjai vagyunk. Ahogy Kálvin János fogalmazott az *Institutió*-ban: „Az egyetemes egyház mindenféle nemzetek sokaságából gyűjtetik egybe”¹². Ahelyett, hogy elsősorban úgy tekintünk az egyházra, mint ami a vendéglátó szerepét tölti be, fontos az idegenből lett barátként gondolnunk az egyházra és a minket megszólító Krisztusra.

Habár a Szentírásban többször előfordulnak olyan igeszakaszok, amelyek látszólag úgy jellemzik Isten szeretetét, mint ami kizárólag egy bizonyos közösségre vonatkozik, a szélesebb értelmű teológiai logika szüntelenül emlékezteti Izráelt és az Egyházat arra, hogy a Szentlélek az egész világon munkálkodik. Mivel Isten Krisztusban megmutatkozó szeretetét nem lehet emberi fogalmak teremtette korlátok közé zárni – szolga vagy szabad ember, férfi vagy nő, zsidó vagy nem zsidó –, az egyház másokért végzett munkáját sem korlátozhatják az olyan kategóriák, mint a vallás, a politikai vagy jogi státusz, vagy a migránsok értékét firtató

¹² Kálvin János: *Institutió* IV.1.9.

kérdésfelvetések. Ahogy Pál apostol is emlékezteti az egyházat: „Mid van, amit nem kaptál?” (1Kor 4,7). Az így kapott ajándékok közé tartozik a megváltás, minden képességünk és tehetségünk, amelyet megosztunk az egyházzal és a világgal, valamint az olyan alapvető dolgok, amelyekről gyakran meg is feledkezünk, vagy természetesnek tekintünk: a táplálék és a hajlék, a politikai hovatartozás és az állampolgárság, a munkához való hozzáférés, a szólásszabadság – vagyis éppen azok a dolgok, amelyeket a legtöbb bevándorló elveszített. Ezért tehát, mint ahogy Isten szeretete és kegyelme sem olyasmi, amit ki kell érdemelni, az egyes emberek velük született értéke és méltósága sem függ a státuszuktól. Az irgalmas samaritánusról szóló magyarázatában Kálvin János párhuzamot von e példabeszéd és a mózesi könyvekben szereplő, az idegenekről való gondoskodás parancsolata között, hogy világosan rámutasson az emberiséggel szembeni kötelezettségünkre:

Mikor azonban Isten a vendégeket és a jövevényeket ajánlja a figyelmükbe, abból megérthették, hogy az egyenlőséget minden ember iránt kell állandóan gyakorolni... S nemcsak azokat nevezi a *felebarátainknak*, akikkel valamiféle kapcsolatban állunk, hanem kivétel nélkül mindenkit, mert az egész emberi faj alkot egy testületet, melynek mindannyian a tagjai vagyunk, következésképpen kölcsönös kötelezésekkel kell kötődniük egymáshoz. Észben kell ugyanis tartanunk, hogy még a tőlünk leginkább elidegenedetteket is úgy kell támogatnunk és segítenünk, mint a saját testünket, mert máshol láttuk, hogy a jövevényeket és az idegeneket egy kategóriába helyezi (a rokonainkkal), és Krisztus kellőképpen megerősíti ezt a samaritánus példájával.¹³

Nem igazolható tehát az az álláspont, hogy az egyház munkája vagy támogatása kizárólag a keresztyénekre, vagy olyanokra terjedjen ki, akiket megsegítésre méltónak ítélünk. Erőt kaptunk Istentől arra, hogy minden emberre szeretett és értékes lényként tekintsünk. A Szentírás világosan fogalmaz: Isten nem csupán arra szólít fel bennünket, hogy szeressük felebarátunkat, hanem amennyiben szeretjük és befogadjuk az embereket, különösen a vendégeket és az idegeneket, bizonyos módon magát Istent szeretjük és fogadjuk be. Legvilágosabban Máté evangéliuma 25. részében tűnik ez ki, ahol Jézus Krisztus a legkisebb atyjafiaival azonosítja magát. Emellett János leveleinek szerzője is emlékezteti közösségét, hogy csak annyira szeretjük Istent, amennyire az utunkba kerülő testvéreinket szeretjük. Teológiai értelemben Isten ott van az idegenekben és az idegenekkel – azaz a bevándorlók az isteni jelenlét megtestesítői.

¹³ Kálvin János: *A törvény harmóniája – Kommentár Mózes utolsó négy könyvéhez, harmonikus formába szerkesztve*, 618, 664. Forrás: http://www.refkossuthter.hu/sites/default/files/fajlok/kalvin_a-torveny-harmoniaja_1.pdf

II. rész: Teológia és misszió a gyakorlatban: Az munkacsoport esettanulmányai

A bibliai tanúságtétel, illetve a fent említett alapvetőbb teológiai kötelezettségek fényében az európai egyházak feladata, hogy végrehajtsák – Krisztus kegyelméből és a Szentlélek erejével – a befogadás, a tanúságtétel és az igazságosság misszióját. Habár az egyház számára Isten megbékélő kegyelme, valamint a Szentírás felszólítása a bevándorlókról való gondoskodásra kellene, hogy formáló erőként és iránymutatásul szolgáljon, fontos felismernünk, hogy az egyház emberek alkotta közösség, amely még „úton van”. Egyszerre élünk megigazult és bűnös emberekként. Nézőpontunk nem Isten nézőpontja, és még mindig igaz, hogy „tükör által homályosan látunk” (1Kor 13,12). Ennélfogva összetett kérdés a Szentírástól és a teológiától való eljutás a személyes, politikai és egyházi cselekvésig, amelyet az egyéni nézőpont, történelmi háttér, személyes, gyülekezeti és nemzeti egyházi kontextus, illetve a politika is befolyásol. A befogadás cselekedetei; az új felebarátok megértése és a hozzájuk való viszonyulás küzdelmei; a más vallásokkal és kultúrákkal való kapcsolatfelvétel; az evangélium megosztása másokkal; a küzdelem az igazságosságért; a tragédiákra, háborúkra és terrorcselekményekre való reagálás; illetve a félelemben élőkről való gondoskodás mind-mind olyan realitás, amelyet el kell ismernünk. Nicholas Healey szerint az egyháznak komolyabban kell vennie ezeket a szempontokat az egyház teológiájának kialakításában. Szerinte ahelyett, hogy az egyház ideális képét vázolnánk fel Isten nézőpontjából, az egyháznak inkább az a feladata, hogy „gyakorlati-profetikus egyháztant” alakítson ki, amely egyrészt komolyan veszi a Szentírást és a teológiát, másrészt viszont a vele szemben álló kihívásokat, kontextusokat és kérdéseket is. „A konkrét egyház, amely a világban és a világért él, bizonyoságtevő és tanítványi feladatait sajátos, folyton változó közegekben végzi”, és a munkánkat ezek formálják.¹⁴

Az elmúlt néhány évben a Református Egyházak Világközösségének európai migrációval foglalkozó munkacsoportja is még inkább megtapasztalta, mennyire fontos foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy milyen hatással vannak az egyház szolgálatára a változó kontextusok, politikai helyzetek és emberi igények. Ezek nem csupán másodlagos tényezők az egyház munkájában, hanem olyan alapvető realitást alkotnak, amellyel fontos szembenézni. Léteznek olyan európai és globális kontextusok, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ilyenek például az erősödő klímaváltozás okozta bizonytalan élelmiszerellátás számos országban,

¹⁴ Nicholas Healey, 39

vagy a szíriai polgárháború rendezésére való politikai hajlandóság hiánya globális szinten. Európán belül a schengeni határokkal kapcsolatos döntések, a menekültek áttelepülésének közös felelőssége, a görög-macedón határ lezárása, a Törökországgal és Líbiával kötött számos egyezség a bevándorlók áradatának korlátozására mind-mind megváltoztatták a helyzetet 2015 vége óta. A sok európaiat sújtó elhúzódó gazdasági bizonytalanság, a populizmus és a szélsőjobbaldali csoportok megerősödése, a politikai kapcsolatok megszakadása szintén kulcstényezők, amelyek formálják a társadalmat és az egyházat. Munkacsoportként végzett munkánk során azt is megtapasztaltuk, hogyan befolyásolják az eltérő regionális és nemzeti kontextusok az egyház munkáját és misszióját. A görög és olasz egyházak tapasztalatai Európa határvonalainál jelentősen eltérnek az Egyesült Királyságban vagy Lengyelországban működő egyházak tapasztalataitól. Ahogy azt a Bad Neuenahr-i konzultáció egyik 2016. január 11-án kelt dokumentuma megállapítja, az európai egyházak sajátos kulturális, történelmi és politikai helyzete befolyásolja a menekültekhez és bevándorlókhoz való hozzáállásukat. E különbségek ellenére „mindegyik ország tapasztal nehézségeket a menekültek elfogadása terén” (Rajnai Evangélikus Egyház). Ugyanakkor sok mindent érdemes megosztanunk, ünnepelnünk és megvitatnunk egymás között saját helyi és nemzeti szolgálatunkról. Ennek fényében tehát elengedhetetlen, hogy jobban megértsük egymást, és megvizsgáljuk, hogyan küzdenek a különböző közösségek Krisztus elhívásával, hogy a föld sója és a világ világossága legyünk a társadalmakban. Ennek megfelelően szeretnénk itt most bemutatni az munkacsoport tagegyházaink esettanulmányait, amelyek leírják azokat a társadalmi és politikai kontextusokat, amelyekben az egyes egyházi közösségek dolgoznak az utóbbi időben. Ez lehetőséget biztosít számunkra, hogy megértsük egymás nézőpontját, tanulva abból, és emellett jó gyakorlatokat és példákat is találhatunk arra, hogyan foglalkozik az egyház a menekültekkel. Az esettanulmányok figyelmes olvasása, valamint a tagegyházak egyéb munkája és kontextusai hozzásegítenek minket annak megértéséhez, hol tartanak jelenleg az egyházak a szolgálatukban, hogyan jutottunk el ide, és vajon Isten merre vezet majd minket a jövőben.

A német kontextus és egyházi válaszok (készítette: Martina Wasserloos-Strunk)

2013 óta sokan érkeztek Németországba Európán kívülről, új életet és otthont – akár átmenetit, akár állandót – keresve. Az országba belépő nagyszámú menekült és menedékkérő, főként 2015 óta, kezdetben váratlanul érte a kormányt, a társadalmat és a szociális intézményeket. Az ország infrastruktúrája nem volt felkészülve az országba érkező nagyjából 600 000 emberre, akiknek jogi segítségnyújtásra, szállásra és ellátásra volt szükségük. Emiatt

az országos és helyi szervezeteknek sürgősen új átmeneti szálláshelyeket és szociális szolgáltatásokat kellett kialakítaniuk. Az első időszakban az állami szervezeteknek önkéntesek segítségét is igénybe kellett venniük. Az egész országban és az egyházakon belül is sokan ingyen dolgoztak a menekültekért. Az elsődleges motiváció nem csupán a helyi városvezetés segítése volt, hanem sokkal inkább a bevándorlók megsegítése. A bevándorlókkal foglalkozó emberek nagyfokú nyitottsága mélyen gyökerező német történelmi okokra vezethető vissza. A második világháború után született nemzedék, illetve az ő gyermekeik gyakran felelősséget éreznek a nemzetiszocialista uralom idején meghurcolt és elüldözött zsidó és más kisebbségek miatt.

Mi, egyházak, magunk is biztosítottunk önkénteseket, illetve támaszkodtunk is rájuk a bevándorlókkal való foglalkozásban, illetve a bevándorlók országon belüli tájékozódásában. Önkénteseink például német nyelvelkéket tartottak a bevándorlóknak. Elkísérték őket a hatóságokhoz, és segítettek kitölteni a jogi kérvényeket. Párbeszédet alakítottak ki a helyi lakosság és a bevándorlók között, tájékozódva a bevándorlók menekülésének okairól, valamint a menekülttáborokban elszenvedett nehézségekről. Sok olyan német honfitársunk, akik már régóta nem jártak templomba, újra felvette a kapcsolatot keresztyén közösségekkel. Ez a helyzet nekünk, keresztyéneknek, lehetőséget biztosított arra, hogy hitünkről beszélhessünk, és megosszuk másokkal, mi indít minket arra, hogy másokért cselekedjünk. Emellett a muszlim közösség aktivitása is nagyon jelentős volt Németországban. [A Bertelsmann alapítvány felmérése](#) kimutatta, hogy a Németországban élő muszlimok gyakran többet foglalkoztak az újonnan érkezőkkel, mint mások.

Európa-szerte rengeteg menekült ábrándozik arról, hogy Németország lesz utazása végső célja. Az ő szemükben más európai országok, mint például Olaszország, Magyarország vagy Görögország, csupán tranzitállomások a Németországba vezető úton. Németország vonzerejét csak tovább fokozta Angela Merkel 2015 nyarán hozott döntése, miszerint az ország elkötelezett marad a schengeni egyezmény mellett, garantálva a menedékkérők számára, hogy a törvényi előírásoknak megfelelően bírálják el ügyüket. Mivel Németország alapesetben nem érhető el közvetlenül a menekültek számára, számos esetet itt bírálnak el a Dublin III rendelet alapján.

Ez pedig számos kihíváshoz vezetett mind Németországban, mind az Európai Unió egészében. Németországon belül például a bevándorlóknak adott átmeneti tartózkodási engedély megadása felveti annak a lehetőségét, hogy stabilizálódjon a helyzetük, családtagjaikat Németországba hozhassák, és az évek óta tartó vándorlás után végre normális keretek között éljenek. Azonban nem minden bevándorlónak van joga a hosszú távú

letelepedésre, ezért a fent vázolt helyzet a valóságtól elrugaszkodott vágyálmokat erősítené. A német kormány jelenleg úgy próbálja megoldani a helyzetet, hogy igyekszik további országokat azonosítani, amelyek ún. [„biztonságos harmadik országnak”](#) számítanak. Ennek értelmében tehát azoknak a bevándorlóknak, akik most valamely biztonságos harmadik országból – például más EU-s országból, a balkáni államokból, vagy éppen Szenegálból vagy Ghánából – érkeznek Németországba, sokkal nehezebb állandó tartózkodási engedélyt kapniuk.

Az ún. menekültválság óta a németországi politikai helyzet lassanként megváltozott. A válsághelyzet csúcspontján Merkel kancellár úgy nyilatkozott: „Meg tudjuk csinálni!”, ami nagyon megosztotta a német lakosságot. A sokak részéről tanúsított nagyfokú nyitottság egyre inkább visszafogottsággá, aggodalomná és félelemmé alakult át. Jelenleg a jobboldali pártok egyre erősödnek mind a nyilvánosság előtt, mind a közvélemény-kutatásokban. Kihasználják az iszlámmal és a terrorizmussal kapcsolatos félelmeket saját, rendkívül káros politikájuk céljaira. A második világháború óta először fordul elő, hogy egy jobboldali párt a szavazatok több mint 10 százalékának megszerzésével vesz részt a német parlament munkájában.

E történelmi helyzetben nagyon fontos a német egyházak szerepe. Az egyháznak többek között meg kell erősítenie azokat az intézményeket, amelyek a rászoruló menekültek és bevándorlók rendelkezésére állnak, mind diakóniai, mind jogi segítségnyújtással. Németországban egyre nő az ún. „egyházi menedék” ügyek száma, ezért a kormány meg kívánja változtatni az ezzel kapcsolatos hozzáállását. Az ilyen esetekben az egyházaknak – ahogy azt gyakran jelenleg is teszik – közvetítő és támogató szerepet kellene betölteniük azok érdekében, akiknek segítségre van szükségük a kormánnyal és a közösséggel történő kommunikációban. Az egyházaknak kellene felszólalniuk és támogatniuk azokat, akik nem tudnak magukon segíteni, és gyakran hátrányos jogi helyzettel állnak szemben, mint például az [afganisztáni menekültek](#). Emellett az egyházaknak erkölcsi és teológiai támaszt kellene nyújtaniuk az önkéntesek számára, hogy megvédhessék magukat a civil társadalom egyes tagjaival vagy akár saját családtagjaikkal, illetve a jobboldali pártokkal szemben. A németországi egyházaknak alternatív teológiai és politikai jövőképet kell felvázolniuk a keresztyén és a német örökség terén, a kirekesztés által hirdetett nézetekkel szemben.

Az egyházaknak kontextuális teológiai háttérrel kellene biztosítaniuk tagjaik számára a menekülés és a migráció témakörében. Érzékenyíteniük kell – ahogy ezt teszik is – az embereket az iránt a tény iránt, hogy Isten közel áll az elnyomottakhoz. Az egyházak ráébreszthetik az embereket, hogy az életben a változások gyakran félelmet idéznek elő, de

ahogy az [Európai Egyházak Migrációs Bizottsága \(CCME\) nyilatkozata](#) is fogalmaz, Isten Igéje ilyen helyzetekben így szól: „Ne félj, mert én veled vagyok”.

A görög kontextus és egyházi válaszok (készítette: Alexandra Nikolara)

A történet 2015 februárjában kezdődött, amikor egy Idomeni nevű kis falu, amely Görögország és Macedónia határán fekszik, hirtelen belépési ponttá változott a Délnyugat-Ázsiából érkező menekültek számára, akik Európa más pontjaira kívántak eljutni. A [Görögországi Evangélikus Egyház](#) nem nézte tétlenül azokat a képsorokat, amelyek az otthonukból kiszakított embereket ábrázolták, akik csak egy táskányit hozhattak magukkal otthoni életükből, és megkezdte a tranzitónában tartózkodó menekültek segítségét palackozott víz, alapvető élelmiszerek, tisztálkodási szerek, stb. biztosításával, zökkenőmentes továbbhaladást kívánva nekik. Elias Papadopoulos presbiter 2015 augusztusában wi-fi hálózatot alakított ki Idomeniben, hogy a menekültek kapcsolatba léphessenek családtagjaikkal és barátaikkal, és tájékozódhassanak hazájuk és más országok aktuális helyzetével.

Az ezután következő hat hónap során a segélyezés intenzívebbé és szervezettebbé vált az észak-görögországi gyülekezetek támogatásával és segítségével. Önkénteseink ebédfőzést vállaltak a helyszínen, alapvető használati cikket osztottak, és a különböző igényeknek megfelelő segítséget nyújtottak. Hat családot fogadtak be saját otthonukba egyházunk presbiterei Kateriniben nagyjából két és fél hónapra. Más családokat is hasonló módon befogadtak Seressben, Szalonikiben és Neos Mylotoposban.

2016 márciusában, amikor a szomszédos országok határait lezárták, Idomeni állandó táborhellyé alakult át több ezer menekült számára. A környező mezők sátrakkal teltek meg, és nagyjából 15 000 ember került „csapdába” csupán néhány méterre a határtól.

A Görögországi Evangélikus Egyház közvetlen és összehangolt módon lépett fel a megváltozott helyzetben; szeretettel, gondoskodással, buzgalommal és kitartással reagált a felmerülő igényekre:

- Önkénteseink számos alkalommal ellátogattak Idomenibe, hogy palackozott vizet, élelmiszert, takarókat, ruhát, cipőt és esőkabátot osszanak szét.
- Az önkéntesek a tőlük telhető legalaposabban igyekeztek orvosi ellátást biztosítani a rászoruló menekülteknek.

- Nagy segítséget nyújtottak az élelmiszer, ruha és tisztálkodó szerek biztosításában azoknak a menekülteknek, akik a szigeteinkről érkeztek a pireuszi kikötőbe.

A Görögországi Evangélikus Egyház jelenleg is számos módon, aktívan részt vesz a menekültválsággal kapcsolatos teendőkben egész Görögország területén, amit az alábbi konkrét példák illusztrálnak:

1. Az egyház felkeresi a Serres, Szaloniki, Veria, Volos és Athén körzetében található táborokban élőket, és igyekszik ellátni a szükségleteiket.
2. Az általunk Athénban és Szalonikiben létrehozott nappali központokban igyekszünk kiszolgálni a körzetben élő menekültek szükségleteit, így például a kisgyermekes édesanyák és a családok reggelit, fürdési lehetőséget, tisztálkodási szereket, tejet, élelmiszert és ruhát kapnak, a gyermekeknek pedig játszófoglalkozásokat szervezünk. Emellett az Athénban tartózkodó kíséret nélküli tizenévesek számára biztonságos szállást, étkezést, mosakodási lehetőséget, pszichológiai támogatást, kórházba való eljutást, ruházatot, a gyermekek számára pedig játszófoglalkozásokat biztosítunk.
3. A várandós kismamákat és családjaikat Neos Mylotoposban, teljes körűen felszerelt otthonokban látjuk vendégül, megfelelő támogatást biztosítva számukra.
4. Számos családot és egyént szintén teljes körűen felszerelt házakban/lakásokban szállásolunk el Kateriniben (három támogatott lakhatási projekt keretében), megfelelő támogatást biztosítva számukra, hogy saját lábukra állva tovább folytathassák útjukat Európán belül, vagy pedig a tartózkodási engedély megszerzése után a görög társadalom tagjává váljanak. 2016 májusa óta összesen 2 000 ember számára biztosítottunk szállást. Egy új civil szervezetet is létrehoztunk, [Perichoresis](#) néven.
5. A rászorulóknak számára orvosi és gyógyszerellátást biztosítunk.
6. A hozzánk fordulóknak jogi segítséget is nyújtunk.
7. Pszichoszociális és pszichoeducációs támogatást nyújtunk a nálunk elszállásolt gyermekeknek, családoknak és felnőtteknek.
8. Oktatási programokat (görög és angol nyelvelőket) szervezünk minden korosztály számára.
9. Közös programokat szervezünk a helyi közösségben, olyan légkört teremtve, amelyben megvalósul a kommunikáció, a fokozatos elfogadás és az integráció.

A számos elismert helyi szervezet, nemzetközi szervezet, stb. részéről érkező pozitív megerősítés tanúsítja szolgálatunk és misszióink minőségét, tapintatosságát és megbízhatóságát. Az evangéliumban leírt kötelezettségeink adta motivációval, valamint az

emberi jogok, a személyes adatokhoz és a magánélethez fűződő alapvető jogok tiszteletben tartásával úgy fogadtuk be ezeket az embereket, gondoskodva róluk, mintha csak közülünk valók lennének.

A magyar kontextus (készítette: Ódor Balázs)

2012 és 2015 között drámai mértékben megnőtt Magyarországon a menedékkérők száma. Már korábban is haladtak át menekültek Magyarország területén, de ez a migrációs mozgás 2015-ig a szélesebb nyilvánosság számára láthatatlan maradt. 2015-ben az országba beérkezők számának megnövekedése egy sor rendkívül szigorú korlátozás bevezetéséhez vezetett; többek között kerítés épült Magyarország Szerbiával és Horvátországgal közös határszakaszain. Az EU-s tagállamok belügyminisztereinek 2015. júliusi találkozásán a magyar kormány hivatalosan is bejelentette, hogy nem hajlandó további menekülteket vagy menedékkérőket befogadni.

2015. szeptember 15-e óta ha bárki engedély nélkül belép Magyarország területére a határon felhúzott kerítéssel keresztül, az bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő letöltendő vagy felfüggesztett börtönbüntetéssel sújtható, valamint kötelező kitoloncolással jár. Ezen új büntetőeljárás alól a menedékkérők sem mentesülnek, holott ők a nemzetközi jog értelmében meghallgatásra és oltalomra jogosultak. A törvény emellett bűncselekményként tekint a kerítés rongálására, illetve a kerítésépítés akadályozására is. A kormány bezárta az ország legnagyobb befogadó állomását, amelynek eredményeképpen csökkent a megfelelő védelemmel ellátott szálláshoz való hozzáférés.

2017 márciusában új menekültügyi szabályok léptek hatályba Magyarországon. Az új törvény értelmében minden menedékkérőt, beleértve a gyermekeket is, feltartóztatják a határon, és hosszú időre magas szögesdrót-kerítéssel körülvett konténerekben helyezik el őket. Az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást kezdeményezett, majd később ténylegesen el is indította az eljárást Magyarország ellen az új menekülttörvény miatt, és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) számos országgal együtt a menedékkérők más EU-s tagállamokból Magyarországra történő átirányításának – ami a dublini egyezmény által előírt gyakorlat – [átmeneti felfüggesztését](#) szorgalmazta.

Mindeközben ugyanakkor a Generális Konvent Elnökségének az európai migrációs válság kapcsán kiadott nyilatkozata kijelentette, hogy a már korábban befogadottaknak joguk van a keresztyén értékeknek megfelelő bánásmódhoz, és hogy a védelemhez az alapvető emberi

jogok biztosítása is hozzátartozik. „Egyházunknak ezért elháríthatatlan feladata a szükségben lévők megsegítése, amely megilleti azokat is, akik közvetlen életveszély elől menekülnek vagy csak a jobb élet reményében érkeznek, azokat is, akik keresztyén vallásúak vagy más vallást gyakorolnak, azokat is, akik képzetlenek vagy diplomások, függetlenül attól, hogy csak átutaznak hazánkon vagy végérvényesen itt szeretnének letelepedni...Köszönetet mondunk egyházaink szeretetszolgálatainak, valamint azoknak a gyülekezeteinknek és egyháztagjainknak, akik már eddig is részt vettek ebben a szolgálatban – és erre kérünk, illetve biztatunk a jövőben másokat is.”

- ✓ [A Generális Konvent Elnökségének nyilatkozata az európai migrációs válságról](#) (2015)
- ✓ [A Magyarországi Református Egyház közleménye a menekülthelyzet kapcsán](#) (2015)
- ✓ [MRE zsinati határozat a Menekültmisszió stratégiájának elfogadásáról](#) (2008)

Amellett, hogy nyilatkozatokat tesz közzé, az MRE 2006 óta foglalkozik menekültekkel, és 2017 elején átalakult a Menekültmisszió, hogy hatékonyabban tudjon segíteni a rászorulókon. Szervezetileg a szolgálat jelenleg a Református Missziói Központ alá tartozik, és egy helyi partnerrel, a [Kalunba Szociális Szolgáltató Nonprofit Kft](#)-vel együttműködésben munkálkodik az elismert menekültek magyarországi integrációja érdekében.

2016 decemberében a Református Missziói Központ arra is kötelezettséget vállalt, hogy aktívan részt vesz az ún. [HEKS projekt](#)ben, amelynek célja a menekültek beilleszkedésének támogatása, és együttműködési megállapodást kötött a Kalunba Kft-vel, hogy megteremtse az HEKS-szel való együttműködés megfelelő kereteit. A HEKS projekt egyrészt a gyülekezeti közösség érzékenyítésére összpontosít, másrészt pedig a Kalunba tanodaprogramjának kibővítésére.

A HEKS Menekültprojekt teljes összhangban áll a Magyarországi Református Egyház Zsinata által elfogadott Menekültmissziós Stratégiával, amely kijelenti: „A magyar társadalom tagjainak és a menekülteknek szoros együttélése találkozási és tapasztalatszerzési lehetőség, ahol lebomlanak az előítéletek, és multikulturális kapcsolatok épülnek. Gyülekezeteink a menekültek befogadásával, és a köztük végzett szolgálat által nyitottabb, befogadóbb közösségekké válnak.”

A Kalunba Kft. összetett módon viszonyul a menekültek integrációjának kérdéséhez, abban a meggyőződésben, hogy a szolgáltatásoknak emberközpontúaknak és egyénre szabottnak kell

lenniük, amelyek végső célja, hogy független, önálló élethez segítsék hozzá az embereket. Szolgáltatásaik három fő területe a lakhatás, az oktatás és a foglalkoztatás.

A Kalunba kétféle módon nyújt lakhatási segítséget a menekültek számára: egyrészt közvetlenül is biztosít lakásokat, másrészt pedig lakbér-támogatási programot működtet. A projektbe bevont menekülteket egy éven keresztül kísérik figyelemmel, meggyőződve róla, hogy beilleszkedésük hosszú távon is fenntartható. Az integrációt akkor tekintik sikeresnek, ha a családok vagy egyének egy év elteltével képesek önellátóvá válni, és gondoskodni saját lakhatásukról.

Az oktatás terén a Kalunba Kft. partneri kapcsolatban áll olyan budapesti iskolákkal, amelyekbe menekült diákok is járnak; így próbálja megelőzni a társadalmi kirekesztést és a beilleszkedés elmaradását. Tanárokat küldenek ezekbe az oktatási intézményekbe, hogy segítsék és támogassák az ott dolgozókat a célkitűzések elérésében. A diákok egész tanévben rendszeresen találkoznak mentoraikkal, hogy segítséget kapjanak a házi feladat megoldásában, a nyelvtanulásban és a szocializációban. A program kezdetén szociális munkásokkal találkoznak a diákok, akik egyénileg foglalkoznak velük, hogy feltárják, milyen tanítási módszerekre van szükségük, és ez alapján egyéni tanmenetet dolgoznak ki számukra. Ezután minden gyermek mellé rendelnek egy-egy gondosan kiválasztott önkéntest – sokan közülük a helyi református gyülekezetek tagjai –, akik segítik őket oktatási céljaik elérésében. A 2016/17-es tanévben 37 gyermek iratkozott be ebbe a tanoda-programba, és a következő, 2017/18-as tanévben várhatóan még többen kapcsolódnak majd be. A résztvevő gyerekek a világ számos pontjáról érkeztek, többek között Szíriából, Algériából, Afganisztánból, Etiópiából, Kongóból és Kamerunból. A program felnőttek számára is nyújt szolgáltatásokat: magyar nyelvleckéket vehetnek, és különböző tantárgyakat tanulhatnak.

A Kalunba Kft. továbbá azon is aktívan munkálkodik, hogy a menekültek beléphessenek a munkaerőpiacra. Kapcsolatban állnak munkaerő-közvetítő cégekkel és helyi munkaadókkal, akik nyitottak a menekültek foglalkoztatására. Emellett 2010 óta a szervezet maga is képes munkát adni menekülteknek szociális tanácsadóként, fordítóként és a szervezet munkatársaként. Az, hogy a szervezetben olyanok is dolgoznak, akik maguk is átérték ezt a nehéz átmeneti időszakot, megkönnyíti a támogatottakkal való kommunikációt, és elősegíti a közösségi élet kialakulását.

A Magyar Református Szeretetszolgálat szintén kiveszi a részét a munkából; mind a menekült befogadó állomásokon, mind a vasútállomásokon [humanitárius segílyt](#) biztosított a rászorulóknak.

Az olasz kontextus és egyházi válaszok (készítette: Ciccio Sciotto)

Évtizedek óta, de főként a líbiai háború kezdete óta Olaszország az elsődleges belépési ország Európába a szubszaharai Afrika nyugati részéről, illetve a Kelet-Afrikából érkező bevándorlók számára. A balkáni útvonal lezárása után ezeken a csoportokon kívül a Nyugat- és Közép-Ázsiában dúló háborúk elől menekülők, elsősorban sírek és afgánok is megjelentek. Ők szinte kivétel nélkül Líbián keresztül, embercsempészek segítségével érkeztek Olaszországba. Mire olasz földre léptek, gyakran rendkívül költséges utazásban és borzasztó élményekben volt részük: sokaknak a sivatagon kellett áthaladniuk, líbiai menekülttáborokban lakniuk, majd átkelniük a Földközi-tengeren, ami nem veszélytelen vállalkozás. Olaszország rendkívül nagyszámú menedékkérővel szembesült, mivel jelenleg ez az egyetlen kategória létezik a schengeni övezetbe belépőkre vonatkozóan. Emiatt az olasz befogadó rendszer túlterhelődött, mivel országunk számára nem volt mód felgyorsítani a menedék iránti kérelmek elbírálását és a menekültstátuszt elnyerők okiratainak kiadását. Néhány hónappal ezelőtt Gentiloni miniszterelnök kormánya úgy döntött, hogy kintebb tolja a határt, megállapodásokat kötve líbiai militáns csoportokkal és magukkal az embercsempészekkel is, amivel ezek a csoportok gyakorlatilag börtönörré váltak. A Földközi-tengeren átkelő bevándorlókkal foglalkozó civil szervezeteket távol tartják az ellenük folytatott alattomos médiakampány segítségével. Így a Földközi-tenger nemzetközi vizei felett gyakorlatilag a líbiai haditengerészet vehette át az uralmat.

2011 óta a Valdens Egyház nem hátrált meg a hivatása elől, hanem nagy számban fogadja be és segíti az olasz partokra érkező embereket. Kisléptékű projekteket valósít meg lakhatás, nyelvoktatás, kulturális mediáció és más szolgáltatások biztosításával. Az ezekben az években a Valdens Diakóna által befogadott emberek száma nem kiemelkedően nagy: néhány ezer fő, köztük felnőtt férfiak, kísérő nélküli kiskorúak és nők – utóbbiak közül sokakat szexuális kizsákmányolás miatt csempészték át a határon. Legtöbbjüket a Diakónia az olasz kormány által biztosított programmal együttműködve, illetve az önkormányzatok bevonásával fogadta be. Emellett fontos megjegyeznünk, hogy a Valdens Diakónia a saját forrásait is igénybe vette, hogy szállást és segítséget nyújtson néhány olyan személynek is, akik a peremre szorultak, és veszélyeztetett helyzetbe kerültek, mivel a kormány által biztosított programokba nem illeszkedtek be.

Emellett fontos projektnek számít az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetsége által megnyitott ún. „humanitárius folyosó”, három okból is: egyrészt ez volt az első ilyen

kezdeményezés Európában, a projekt ökumenikus, és olyan mintát jelent, amelyet más európai országok is követhetnek, és követnek is: mind Franciaország, mind Belgium hasonló projekteket indított el az eredeti olasz kezdeményezés nyomán. A Mediterranean Hope elnevezésű projekt létrehozói egy egyszerű, ugyanakkor innovatív ötlettel álltak elő, melynek lényege, hogy elmennek azokért a bevándorlókért, akik útközben elakadtak, akár libanoni táborokban, akár máshol Európa külső határainál. A jogi háttérrel a schengeni egyezmény biztosítja, amelynek 25. cikke kimondja, hogy minden EU-s tagállamnak jogában áll tartózkodási engedélyt kiadni olyan bevándorlóknak, akik konkrét veszélyhelyzetben vannak. Az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetsége a Szent Egyed közösséggel, valamint az olasz kül- és belügyminisztériummal együttműködve humanitárius folyosót nyitott Libanonban. E folyosónak köszönhetően az elmúlt két évben nagyjából ezren tudtak biztonságosan átjutni Olaszországba, és 2018-2019-ben újabb ezer fő várható. A családok, illetve egyének lakhatásának, befogadásának és beilleszkedésének költségeit teljes mértékben az egyházak viselik, amelyek az Otto per Mille alapból különítettek el forrásokat erre a célra. Ezt az alapot az olasz adófizetők hozzájárulásaiból működteti a Valdens Egyház. Ahogy korábban is említettük, a projekt ökumenikus összefogás eredménye, amely többek között a Szent Egyed közösséggel együttműködve valósulhatott meg. A közösség a közelmúltban újabb projektet indított el Horn of Africa néven, amelyet az olasz Római Katolikus Püspöki Kar is támogat. Ez utóbbi projekt szintén lemásolható, hiszen egy olyan európai uniós szabályozáson alapul, amely valamennyi, a schengeni egyezményt aláíró országra vonatkozik. Ez jelenti a legjobb módszert arra, hogy elvonjuk a hatalmat és a pénzt azoktól a bűnszervezetektől, amelyek kegyetlen módon embercsempészetből, vagy abból próbálnak meggazdagodni, hogy kerítésekkel és szögesdróttal elzárják a bevándorlók útját. A projektek továbbá arra is lehetőséget biztosítanak, hogy az egyes országok saját területükön kívül vizsgálhassák meg az esetlegesen belépők háttérét, ami mind a bevándorlók, mind a potenciális befogadók számára nagyobb biztonságot jelent.

Az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetsége évek óta egy másik területen is aktívan tevékenykedik, amelyre jó példa az ún. „Egyházként Együtt” projekt. Az elnevezés egy összetett, folyamatosan változó jelenségre utal, amelyben a helyi gyülekezetek életét felpezsdítette a világ minden tájáról érkező testvérek megjelenése. Egyházaink azon dolgoznak, hogy üdvözöljék és bevonják az újonnan érkezőket a gyülekezetekben megtartott istentiszteletekbe és egyéb tevékenységekbe. Olaszországra továbbra is jellemző a kivándorlás, ugyanakkor az elmúlt 20-30 évben a bevándorlás is jelen van az országban. Egyházaink, amelyek elenyésző kisebbségnek számítanak ebben a túlnyomóan katolikus

országban, számos modellt kipróbáltak a külföldi testvérek helyi gyülekezetekbe történő integrációjára, ahelyett, hogy egyszerűen megengednék a különböző etnikai csoportoknak, hogy saját istentiszteleti alkalmaikat a mi gyülekezeti tereinkben tartsák meg. Egyházainkban ma két, három, négy, de akár tíz különböző nemzetiségi csoport is jelen van. Kétségtelen, hogy külföldi testvéreink élénkebbé tették gondolkodásunkat és megújulásunkat a liturgia, az elhívás, a keresztyén szolgálat és a spiritualitás terén. Ugyanakkor új kihívásnak számítanak az egyes teológiai és etikai kérdésekhez való eltérő megközelítések.

A svéd kontextus és egyházi válaszok (készítette: Emanuel Furbacken)

A Svéd Egyesült Egyház (Equmenia kyrkan) már évekkal a szíriai háborút megelőzően is dolgozott a menekültekért és menedékkérőkért, illetve velük, akik többek között Palesztinából, Irakból, Iránból és Észak-Afrikából érkeztek. [A munka](#) a szíriai háború óta, különösen 2015 ősze óta vált intenzívebbé. Ebben az évben több mint 160 000 menedékkérő érkezett Svédországba. Habár egyes gyülekezetek már korábban is dolgoztak menedékkérőkkel és menekültekkel, sokak számára teljesen új jelenség volt a nagyszámú menedékkérő megjelenése a falvakban, városokban vagy a környéken.

Egy általunk kiküldött kérdőív alapján megállapítottuk, hogy a Svéd Egyesült Egyházhoz tartozó gyülekezetek több mint 35%-a – nagyjából 250-350 gyülekezet – foglalkozott vagy foglalkozik jelenleg is menedékkérőkkel, újonnan érkezőkkel és menekültekkel. A Svéd Egyesült Egyház országszerte 4 részmunkaidős menekültügyi munkatársat alkalmaz, hogy segítse a helyi gyülekezeteket ebben a munkában.

A gyülekezeti aktivitás legjellemzőbb formája a különböző közösségi programon keresztül zajlik. Ezek közül a legelterjedtebb az úgynevezett „Nyelvi kávézó”, ahol svéd nyelvtanítás folyik. Emellett a sporttevékenységek tanítása is jellemző, olyan sportágakban, mint a bowling, a labdarúgás, az asztalitenisz, az úszás vagy a biciklizés. Továbbá számos játékos programot szervezünk a gyerekeknek és családoknak, léteznek nőegyletek, „nyitott templom” tevékenységek: közös kerti sütés-főzés, táborok, tanulmányutak, vacsorák, stb. A kultúra területén is munkálkodunk a menedékkérők bevonásával: számos zenei programot valósítunk meg – gitárzene, énekkar és szimfonikus zenekar –; emellett tánc- és színházcsoportok is működnek, amelyek közösségi, kultúrákon átívelő élményt adnak.

Számos gyülekezet a hivatalos szervekkel és intézményekkel való kapcsolattartásban is segít, többek között tanácsadással és utaztatással. A gyülekezetekben erre a feladatra kijelölt személyek támogatást és tanácsokat adnak a menedékkérelmi folyamat során, elkísérve az

érintetteket a hatóságokhoz és az egészségügyi központokba. Egyes gyülekezetekben olyan kezdeményezések is megvalósultak, mint ún. „nyelvi barát” kapcsolatok kialakítása, családok támogatása és gyámság vállalása. Ez utóbbi azt jelenti, hogy egy svéd állampolgár személyes felelősséget vállal egy vagy több, az országba érkező személyért.

A megváltozott helyzet rendkívül nagy hatást gyakorolt helyi gyülekezeteinkre. A különböző rendezvényekre érkezőket az istentiszteleten való részvételre is bátorítják. A gyülekezetek mindenkit szeretettel fogadnak, hitüktől és hagyományaiktól függetlenül. Ennek köszönhetően az istentisztelet is átalakult, mivel az Igét több nyelven is felolvassák, illetve felajánlják a tolmácsolás lehetőségét; emellett új zenei stílusokat és liturgiákat is bevezettek. Számos jelentés érkezett hozzánk, miszerint nőtt a templomba járók száma, és a gyülekezetekbe új tagok léptek be. Számos helyen tartanak bibliaórákat, illetve olyan alkalmakat, ahol a keresztyén hitről tanulhatnak a résztvevők, és többen meg is kívánnak keresztelkedni. Számos esetben több százan is áttértek a keresztyén hitre. A menedékkérők és újonnan érkezők új energiát hoznak a gyülekezetbe, felpezsdítve a közösségi életet.

Számos egyházközségben alakultak ki arab nyelvű csoportok a gyülekezeteken belül, és a Svéd Egyesült Egyház alkalmazásba vett egy arab nyelvű lelkipásztort egyiptomi testvéregyházunkból, az Egyiptomi Református Egyházból. Egyes helyi gyülekezetek szintén alkalmaznak arab nyelvű lelkészeket, akik Szíria és Libanon Nemzeti Református Zsinatának tagjai, és akiknek a szíriai háború elől kellett elmenekülniük. Más nyelvi csoportok is kialakultak. Mindez azt jelzi, hogy egyházaink elkötelezettek az ökumenizmus mellett, és szívesen támaszkodnak az arab világban élő keresztyének erőforrásaira, képességeire és tehetségére. A Svéd Egyesült Egyház továbbá – a velünk együttműködő, többek között szíriai egyházak és partnerek segítségével – aktívan együtt munkálkodik a helyi gyülekezetekkel, hogy segítséget nyújtson az embereknek. A [„Gyertyagyújtás Szíriáért”](#) elnevezésű kampány jelenleg is zajlik, amely a Szíriában és Libanonban élő emberek megsegítése érdekében gyűjt adományokat.

A helyi gyülekezetek befogadó szolgálata mellett az egyházak a svéd közvélemény formálásáért is nagyon sokat tesznek. A svéd kormány menekültpolitikai korlátozásaira és a megváltozott menedékkérelmi törvényre reagálva a Svéd Keresztyén Tanács és a helyi önkormányzatok határozottan kiálltak a menekültek mellett. [Most, hogy életbe léptek ezek az új menekültügyi törvények, tovább folytatódik a véleményformálás, és figyelemmel kísérjük a törvényi korlátozások következményeit, és mindenek előtt felhívjuk a figyelmet a családegyesítéshez való jogra.](#)

Svédországban jelenleg a másik nagy kihívást a kísérő nélküli gyermekek és fiatalok nagy száma (nagyjából 100 000 fő) jelenti, akik többnyire Afganisztánból, Szíriából, Irakból és Eritreából érkeztek az országba. Számos afganisztáni fiatal menedékkérelmét elutasították. Több száz család várakozik most önkéntes családoknál elhelyezve, bármiféle anyagi támogatás nélkül, hogy a kormány újra megvizsgálja az ügyüket. Göteborgban önkéntes szervezetek jöttek létre, hogy támogassák ezeket a gyerekeket és fiatalokat.

Számos egyházközség rendkívül aktív szerepet vállal a Göteborgban és környékén működő „Agape” elnevezésű programban, amely szabadidős tevékenységeket nyújt, emellett támogatást biztosít a mindennapi élet és az iskolázás megszervezéséhez. Egy éjszakai szállást is biztosító „nyitott házat” üzemeltetünk összesen 32 férőhellyel. Az Agape elindítása óta nagyjából 150 hajléktalan fiatalnak segítettünk otthont találni Göteborg körzetében. A program a kormány új menekültpolitikájára reagálva jött létre, amely súlyos következményekkel járt a tizenévesekre és fiatal felnőttekre nézve. Sokuknak el kellett költözniük, amivel sokkal nehezebb körülmények közé kerültek: rosszabb lakhelyre, ahol nagyobb arányú a bűnözés és nincs támogatás. Senkinek sem lenne szabad ilyen körülmények közé kényszerülnie, de gyerekeknek különösen nem. Ráadásul a költözés miatt ezek a fiatalok az iskolai helyüket is elveszítik, mivel 18. életévük betöltése után nem jogosultak új középiskolába jelentkezni. Ennek nyomán megnőtt a fiatal hajléktalanok száma. Erre reagálva az Agape komoly munkát végez, hogy a fiatal menedékkérők támogatásáért lobbizzon, akik maguk is szerveződnek, hogy felkeressék és szembesítsék a parlamentben és a kormányban dolgozó politikusokat ezekkel a kérdésekkel.

A Svéd Egyesült Egyház úgy látja, továbbra is támogatnia kell a gyülekezetek munkáját a menedékkérők és az újonnan érkezők körében, ugyanis a Svédországba érkezők integrációja, befogadása és saját lábára állítása hosszú távú folyamat. Ezért tehát fontos folytatnunk a források biztosítását ahhoz, hogy tovább mélyítsük és fejlesszük egyházunk és egyházközségeink sokszínűséget és integrációt célzó erőfeszítéseit. A helyi gyülekezetek gyakran működnek együtt más egyházakkal és szervezetekkel a helyi munka továbbfejlesztése érdekében. Ide tartozhat a nyelvi képzés, a bevezetés a svéd társadalomba, gyakornoki pozíciók, segítség az önéletrajz megírásában, munka- és/vagy lakáskeresés. Összefoglalva tehát egyházaink komoly erőfeszítéseket végeznek azért, hogy befogadják és bevonják az embereket a gyülekezet és a társadalom életébe. Azt tapasztaljuk, hogy ez a fajta munka új energiákkal, örömmel és büszkeséggel tölti meg gyülekezeteinket.

III. rész: Az egyház folyamatos missziója a migráció tükrében

Ahogy az a fenti öt esettanulmányból, illetve a többi európai egyház beszámolóiból kitűnik, számos egyén, gyülekezet és nemzeti felekezeti testület együttérzéssel, kreativitással és odafigyeléssel reagált és reagál a bevándorlók érkezésére. Gondoskodnak az olyan alapvető emberi igényekről, mint a szállás és az ételmezés; ápolják a közösséget a művészetek, a nyelvek és a sport segítségével; bevonják a jogi és kormányzati intézményeket, nemcsak tanácsokkal ellátva a rászorulókat, hanem el is kísérve őket a hivatalos találkozókra; és az „egyházként együtt” új formáit alakították ki. Ugyanakkor az európai egyházat sem kerülték el az elmúlt évek kihívásai, félelmei és nehézségei. A helyi és országos egyházi közösségeket egyaránt megosztotta a kérdés, hogyan viszonyuljunk a bevándorlókhoz és a bevándorlási politikához. A biztonsági aggályok, valamint a Nizzában, Párizsban, Berlinben, Manchesterben és másutt elkövetett terrortámadások – függetlenül attól, hogy ténylegesen bevándorlók követték-e el azokat – tovább növelték az emberek félelmét más kultúrákkal és vallásokkal szemben. Ahogy Susanna Snyder fogalmaz, a társadalmi változások gyakran teremtenek ún. „félelem-ökológiákat”, azaz „olyan ördögi kört, amelyben a geopolitikai bizonytalanság, a beágyazott lakosság félelmei, a negatív médiavisszhang és a kormányzati politika és gyakorlatok egymást erősítő módon végül további félelmekhez vezetnek” mind a bevándorlókban, mind a bevándorlókval szemben.¹⁵ A kezdeti vendégszerető hozzáállás hosszú távon küzdelemmé alakult át a politika, a jog, az integráció, a lakhatás és a foglalkoztatás területein. Az egyház feladata e különböző területek találkozási pontjainál található. Egyrészt minden egyház hallja és követi azt a bibliai felszólítást, hogy gondoskodjunk az idegenekről és a bevándorlókról. Ugyanakkor az egyházak és a keresztyének is a való világban élnek, és különböző módokon közelítenek a társadalomhoz és a politikához. Az a társadalompolitikai valóság, amellyel Európa és az egész világ az utóbbi években szembesül, jelentős kihívások elé állítja az egyházat, a helyzet ugyanakkor lehetőségeket is rejt magában. Az egyház és a keresztyének újra felfedezhetik az evangéliumot, megújulhatnak, ismét feltárhatják az egyház globális természetét – nem csupán hitvallásaikban, hanem egészen konkrét helyi gyakorlatokban is. Ezek a találkozási pontok, valamint az az iránti küzdelmünk, hogy hittel, igazságosan és hűségesen éljünk, számos

¹⁵ Susanna Snyder, *Asylum-Seeking, Migration and Church* (Burlington, VT: Ashgate, 2012), 13.

fontos kérdést felvetnek a REV szolgálatával és munkájával kapcsolatban az elkövetkezendő évekre vonatkozóan.

1. Migrációs szolgálat a kegyelem és az igazság között

A REV tagegyházai egyetértenek abban, hogy a Biblia arra szólít fel, gondoskodjunk a menekültekről. Ez kitűnik a magyar, a lengyel, a francia, a spanyol, a holland és más nemzeti egyházak 2015-2016 során kiadott közleményeiből. Azonban jelentős eltérés mutatkozik abban, mit is jelent pontosan ez a parancs a szociális, politikai és egyházi szerepvállalás terén. Vajon ezek a parancsok elsősorban interperszonális jellegűek, azaz kizárólag keresztyén egyéneket szólítanak fel átmeneti vendéglátásra vagy gondoskodásra? Vagy ezek a bibliai felszólítások a társadalmi támogatásra és politikai cselekvésre is vonatkoznak? Amennyiben igen, továbbra is kérdés, hogyan viszonyuljon az egyház a kormányzati hatóságokhoz, valamint a nemzetközi, európai és nemzeti törvényekhez. Milyen mértékig kellene szembeszállni a hatályban lévő törvényekkel? A nemzeti vagy a nemzetközi törvények élveznek-e elsőbbséget? Hogyan reagáljanak az egyházak, amikor a törvények ellentmondani látszanak az emberi méltóságnak, sőt az evangéliumnak is? Komoly kérdések ezek, amelyek megválaszolásához további teológiai és politikai elmélkedésre van szükség. Fel kell tennünk a kérdést, hogyan viszonyulnak az egyház diakóniai és könyörületeséget hangsúlyozó szolgálatai az egyház prófétai elhívásához, miszerint igazságot kell követelniük a kormányoktól és uralkodóktól. Ezen a ponton továbbra is komoly vita és feszültség van a REV európai közösségében. A kérdés további tárgyalásához két részre oszthatjuk fel ezt a témát.

Először is, habár nyilvánvalóan továbbra is lesznek az egyházakon belül eltérő politikai és hozzáállásbeli nézőpontok, azt feltétlenül meg kell érteni, hogy a menekültek és bevándorlók jelenségére mindenképpen szükséges valamilyen szintű jogi és politikai válaszlépést tenni. Az elmúlt években Európába bevándorló emberek többsége még mindig bizonytalanságban él. Sokuk, például a Németországban vagy Svédországban tartózkodók menekültkérelmük elbírálására várnak; mások, például a Görögországban vagy Olaszországban tartózkodók pedig nem csak azt várják, hogyan alakul a jogi helyzetük, hanem azt is, mely országot jelölik majd ki esetleges letelepedésük helyszínéül. Még az állandó letelepedési engedélyt már korábban elnyerők is sok nehézséggel szembesülnek, többek között a nyelvtanulás, a munkakeresés és a társadalomba való beilleszkedés terén. Mindeközben, a 2015-ös és 2016. év eleji médiafigyelem egyre inkább a szélsőjobboldali csoportok Európa-szerte történő megerősödésére és választási győzelmeire toldott el, ami nagyobb szenzációnak számított. Ebben a kontextusban az egyháznak továbbra is feladata, hogy gondoskodjon az idegenekről,

felebarátokról, sőt az esetleges ellenségekről is, és kiálljon mellettük. Függetlenül attól, hogy a közvélemény már régen mással foglalkozik, a munka tovább folyik a befogadás és az igazságosság terén. Az Európa-szerte szétszórt embereknek – a táborokban vagy városokban rekedtekről nem is beszélve – továbbra is humanitárius segítségre, emberi közösségre, valamint politikai stabilitásra van szükségük. Az egyház nem teheti meg, hogy ezt figyelmen kívül hagyja. Emma Haddad szerint „Nem születhet politikamentes megoldás erre a politikailag túlfűtött helyzetre, amelyben embercsoportok tömegei hagyják el szülőhazájukat”¹⁶. Ez pedig azt jelenti, hogy az egyházak figyelemreméltó diakóniai szolgálatának – ideértve a befogadást, gondoskodást és integrációt – a bevándorlók és menedékkérők előtt álló szélesebb körű jogi és politikai kihívásokkal is foglalkoznia kell. Az egyik „legfontosabb hosszú távú politikai szükséglet egy menekült számára egy olyan nemzetállam és/vagy jogi szintér, amely védelmet biztosít számára”¹⁷. Habár a rászorulóknak azonnali igényeivel való foglalkozás is a munkánk része – ahogy azt a fenti esettanulmányok is példázzák – elkerülhetetlen, hogy a humanitárius segítségnyújtáson túl valamiféle politikai kiállásra is kiterjedjen a szolgálatunk, hogy a törvényi és állampolgársági problémákkal is foglalkozzunk. A bevándorlás egyrészt egy nagyon is emberi helyzet, amely humanitárius cselekvést igényel, másrészt viszont politikai és jogi helyzet is, amely egyfajta kiállást is szükségessé tesz.

Másodszor, annak felismerése, hogy a bevándorlás kihívásai között jogi és társadalmi elemek is szerepelnek, önmagában még nem ad választ arra, milyen álláspontra kellene az egyházaknak helyezkedni a nemzeti kormányok tekintetében, és milyen politikai intézkedéseket támogathatnának. A Barmeni Teológiai Nyilatkozat tükrében két eshetőséget kizárhatunk az egyházak politikai fellépésével kapcsolatban. Egyrészt az egyháznak nem szabad apolitikusnak lennie, meghunyászkodva az állam követeléseinek előtt, amikor azok túllépnek a hatáskörükön, vagy megtagadják az emberek méltóságához és egyenlő bánásmódhoz való jogát. Az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetségének 2018. márciusi reakciója a földközi-tengeri mentőakciók bűncselekménnyé nyilvánítására jó példa arra, amikor az egyház szembeszáll egy állam törvényével mind a nemzetközi jog, mind az evangélium nevében. Az ún. „kettős birodalom” teológiája, amely szigorúan különválasztja a

¹⁶ Emma Haddad, *The Refugee in International Society: Between Sovereigns* (New York: Cambridge, 2008) 204.

¹⁷ Joshua Ralston, “Toward a Political Theology of Refugee Resettlement,” *Theological Studies* 73 (2012), 376.

politika és az evangélium világát, rendkívül veszélyes. „Elvetjük azt a hamis tant, amely szerint vannak életünknek olyan területei, amelyeken nem Jézus Krisztusnak, hanem más úrnak vagyunk a tulajdona; olyan területei, ahol nincs szükségünk arra, hogy ő tegyen igazzá és ő szenteljen meg minket”¹⁸. Ugyanakkor a barmeni nyilatkozat és református politikai gondolkodás sok évszázados hagyománya arra is felhívja a figyelmet, hogy az egyháznak nem szabad átvennie a kormányzati hatóságok és jogi intézmények szerepét. Ezeket el kell ismerni és tisztelni, még ha isteníteni nem is szabad. A törvények és a kormányok azért léteznek, hogy békét és igazságot szolgáltatassanak, méghozzá az emberi ítélkezés és képességek legjavának megfelelően. „Elvetjük azt a hamis tant, amely szerint az egyház, a neki adott sajátos megbízáson túl, állam-minőséget, állami feladatokat, állami méltóságokat ölthet magára, átváltozva így ő maga is államszervvé”¹⁹.

Kizárva tehát a fenti két lehetőséget, azaz az állam teljes elutasítását, illetve az állami ideológiával szembeni teljes behódolást is, arra szólítjuk fel a REV tagegyházait és a REV európai testületét, mérlegeljék, hogyan és milyen mértékben kapcsolódnak be a jogi segítségnyújtásba és a politikai aktivitásba. Egyes egyházak – attól függően, milyen helyzetben vannak általánosságban az országban, illetve a politikai színtéren –, dönthetnek úgy, hogy elsősorban a humanitárius és egyházi szolgálatra fókuszálnak, míg mások érezhetik úgy, hogy politikailag aktívabb szerepet tudnak vállalni. Mivel a bevándorlás kapcsán mind a nemzetközi, mind az európai és a nemzeti jog, sőt akár a helyi törvények egyes aspektusai is felmerülnek, a különböző területeken kétségtelenül eltérő döntések születnek majd. A REV európai szintjén hasznos lenne, ha a tagegyházak megfontolnák, hogyan és milyen mértékben tudjuk európai szinten koordinálni a bevándorlók melletti kiállításunkat. E tekintetben támaszkodhatnánk az olyan szervezetek véleményére és nézőpontjára, mint például az Egyházak Bizottsága az Európai Bevándorlókért (CCME), illetve más országos és helyi egyházi testületek. Nemzeti szinten az egyházak megoszthatnák egymással az általuk alkalmazott módszereket, stratégiákat és nézőpontokat, valamint azt, hogy meglátásuk szerint melyek a civil és politikai aktivitás lehetőségei és korlátai. Továbbá fontos összekötni a törvényekhez kapcsolódó aktivitást, illetve a bevándorlók körében végzett folyamatos diakóniai munkát. Ennek érdekében figyelmesen meg kell hallgatnunk a

¹⁸ Barmeni Teológiai Nyilatkozat, II. pont. Forrás:
https://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra_barmen.pdf

¹⁹ *Ibid.*, V. pont.

bevándorlók reményeit, vágyait és szükségleteit, miközben a gyülekezeteink és a társadalom kérdéseire, kihívásaira és vágyaira is odafigyelünk. Továbbra is nyitott kérdés, hogyan találjuk meg az egyensúlyt a már meglévő közösségek, illetve az újonnan érkező bevándorlók politikai és társadalmi érdekei között.

2. Kulturális és vallási sokszínűség a társadalomban

Annak megfontolása mellett, hogy az egyház hogyan képes integrálni diakóniai és prófétai szerepköreit Európában, olyan hosszabb távú kérdések is felmerülnek, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy mi az egyházak és gyülekezetek szerepe a társadalmi integráció és a kultúrák közötti megértés előmozdításában. A bevándorlás nem csupán mélyreható politikai változásokat eredményezett Európában, hanem újra felélesztette azokat a vitákat is, amelyek a kulturális és vallási különbségekről, illetve a társadalom természetéről szólnak. Az egyházak hosszabb távú szerepéhez többek között az is hozzátartozik – ahogy az esettanulmányokban is láthattuk –, hogy utat nyissanak a társadalmi integráció, az interkulturális változások és a kölcsönös átalakulás számára. Ez olyan mindennapos módszerek formájában valósul meg, mint a nyelvtanulás, közös étkezések, kulturális fesztiválok, közösségi istentisztelet, az összetartozást jelentő társadalmi hálózatok fejlesztése, stb. Számos Európába érkező ember elsőként vagy elsősorban a gyülekezetekkel vagy keresztyén személyekkel találkozik, és ezekben a körökben tapasztalja meg, hogy szívélyesen fogadják. Ezek a kapcsolatok komoly lehetőségeket rejtenek magukban a hosszú távú bizalom és társadalmi kohézió kiépítésére vonatkozóan. Ehhez azonban arra van szükség, hogy mind az újonnan érkezett bevándorlók, mind a jelenlegi lakosság és társadalom hajlandó legyen a kölcsönös átalakulásra és megújulásra, elfogadva bizonyos dolgok megkérdőjeleződését. A társadalmi integráció nem csupán az újonnan érkezettek, hanem a befogadó közösségekre, városokra, civil szervezetekre és egyházakra is azt a feladatot rója, hogy nyitottnak kell lenniük a tanulásra.

Mondanunk sem kell, hogy ennél sokkal aggasztóbb viták is folynak az európai bevándorlás kapcsán. E viták központi kérdése, hogy hol van a muszlimok és az iszlám helye Európában. Számos keresztyén és vallástalan európai gyanakvással, sőt gyakran nyílt ellenségeskedéssel tekint a muszlimokra. Ennek mind a régmúlt, mind a közelmúlt történelmi eseményeihez kapcsolódó okai is vannak – némelyek egy öröktől fogva tartó konfliktus mítoszában, míg mások kölcsönös félreértéseken alapulnak, bizonyos okok azonban valódi konfliktusokra, feszültségekre, erőszakra és nézeteltérésekre vezethetők vissza. Munkacsoportunk egyik legfontosabb vállalása az európai keresztyén-muszlim kapcsolatok jelentőségének felismerése, és olyan lehetőségek feltárása, amelyek segítségével javítható az egyház

szolgálata a muszlimokkal folytatott párbeszéd és a velük való együttműködés, valamint az evangelizáció terén. Ez a helyzet számos kérdést felvetett a REV jövőbeli szolgálatával és munkájával kapcsolatban, amelyekről érdemes további beszélgetéseket és vitákat folytatni.

Az egyik fontos mód, ahogyan az egyház megközelítheti ezt a szerepkört, nem más, mint új keretek létrehozása a keresztyén-muszlim párbeszéd és az iszlám mélyebb megértése érdekében. A nagyarányú bevándorlás miatt a keresztyén teológia és etika kénytelen szembesülni saját korlátaival és az iszlámhoz való hozzáállás elégtelenségével. Ahogy Daniel Migliore teológus, a Princetoni Szeminárium professzora fogalmazott a 2001. szeptember 11-i terrortámadások utáni valóság kapcsán: „A problémát csak tovább növeli a keresztyén egyház és a keresztyén teológia felkészületlensége ebben az iszlámmal történő új és komplex párbeszédben”²⁰. A nyugat-európai és észak-amerikai keresztyéneknek sokat kell tenniük az iszlám megértése, az iszlám gondolkodás teológiai reflexiója és a muszlimokkal való kapcsolat érdekében. Hacsak és ameddig a keresztyén teológia, szolgálat és politikai etika nem néz szembe a muszlimokhoz fűződő, régóta tartó feszült viszonyával és az iszlám megértésének szükségességével, továbbra is abban a csapdában rekedünk, amelyet egyik oldalról a félelem és a régi keresztyén Európa iránt érzett nosztalgia meghatározó motívumai, másik oldalról pedig a tolerancia lebutított változata határol, amely, miközben általánosságban a felebaráti szeretetre szólít fel minket, nem tud mit kezdeni a valódi különbségekkel. A keresztyén-muszlim találkozások során felmerülő politikai, etikai és teológiai problémák a mi életünkben még biztosan nem fognak megoldódni. Ezért is különösen fontos, hogy a nyugati keresztyének elegendő bátorságot és alázatot találjanak magukban ahhoz, hogy megkockáztassák a valódi párbeszédet a muszlimokkal, maguk mögött hagyva a félelem és vádaskodás légkörét, amely a legtöbb nyilvános és egyházi vitát jellemzi. E folyamatban az oktatásnak is helyet kell kapnia, amire példa a REV keresztyén vezetőinek és tagjainak 2018 nyarára vagy őszére tervezett továbbképzése, amely során a keresztyén résztvevők megismerkedhetnek az iszlám alapjaival, és amely teológiai és gyakorlati keretet nyújt a párbeszédre és a közös misszióra. A keresztyén-muszlim párbeszédnek emellett egyensúlyban kell tartani egyrészt a kölcsönös megértést és közös

²⁰ Daniel Migliore, *The Power of God and the gods of Power* (Louisville: Westminster John Knox, 2008), 116.

cselekvést, másrészt pedig az evangélium hirdetése iránti elkötelezettséget, valamint a valódi kulturális és teológiai különbségek felismerését.

Az egyház keresztyén-muszlim kapcsolatokat előmozdító szerepének másik jelentős aspektusa az iszlám és a keresztyénség közbeszédben és politikában elfoglalt helyével kapcsolatos. A közelmúltban megerősödött szélsőjobboldali pártok az európai kultúrát és a zsidó-keresztyén értékeket éltetik, és ezekre hivatkozva utasítják el embertársaikat, akik menedéket vagy új életet keresnek itt. Európában és Észak-Amerikában folyamatosan felszínre törnek a menekültekkel kapcsolatos különböző emlékek. A keresztes hadjáratok és az oszmán háborúk, a nemzeti hatalom és győzelmek emlékeit, illetve a közelmúltban Párizsban, Brüsszelben, Berlinben és másutt elkövetett terrorcselekmények megrázó képeit mind-mind arra használják, hogy a bevándorlást a keresztyénség és az iszlám szembenállásának folytatásaként tüntessék fel. Sőt – néhány kivételtől eltekintve – amikor egy európai politikus a keresztyénségről vagy Európa zsidó-keresztyén értékeiről beszél, szinte bizonyosan amellet érvel, hogy a bevándorlók természetüknél fogva különböznek tőlünk, vagy erre hivatkozva igazolja, miért kell lezárni a határokat, illetve szigorítani a menedékkérelemmel kapcsolatos törvényeket. Vajon ilyesfajta nyilvános bizonyoságtételre törekszik az egyház? A REV és tagegyházai újabb és újabb nyilatkozatokat adnak ki, a fentitől eltérő nézőpontot képviselve. Emlékeztetik az embereket, hogy Isten előtt minden ember természeténél fogva egyenlő, arra biztatva mindenkit, hogy ne féljenek, és próbáljanak igazságos megoldásokat találni közös problémáinkra, olyan megoldásokat, amelyek egyrészt komolyan veszik az iszlám dzsihadista csoportok jelentette valós kérdéseket, másrészt viszont figyelembe veszik a muszlimok emberségét és méltóságát, valamint azt a tényt, hogy a legtöbb muszlim elutasítja az ilyesfajta erőszakot.

Anélkül, hogy kétségbe vonnánk a fent említett emlékek és történetek igazságtartalmát – vagy az általuk okozott fájdalmat és félelmet –, az egyház egy másfajta emlékből nyeri életét és tanúságtételét, és ennek az emlékek hangsúlyosabban kell megjelennie mind a társadalmi, mind az egyházi közbeszédben. Saját közösségünk vándorlásainak és történelmének emlékei azt a célt szolgálják, hogy cselekvésre indítsanak bennünket. Sajnos az egyház emlékezete – akárcsak Izrael népéé – igencsak hézagos. Elfelejtettük saját történelmünket. Hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy egykor mi is jövevények és idegenek voltunk Isten ígéretei számára. Elfelejtettük, hogy Isten kegyelme nem a tulajdonunk, amit kiérdemelhetünk vagy megtarthatunk, hanem a Szentlélek ajándéka, amelyben Isten kegyelméből, hit által részesülünk. És mégis, Jézus kereszthalálának és feltámadásának emléke és jelenléte arra indít bennünket, hogy azok legyünk, akik már most is vagyunk (Bonhoeffer), aminek észben

tartására Pál apostol is figyelmeztet bennünket, valahányszor egybegyűlünk a kenyér és a bor körül. Fel kell idéznünk azt az emléket, amikor befogadtattunk egy közösségbe Isten kegyelme és szeretete által, „mindenféle nemzetek sokaságából” (Kálvin). E gazdag bibliai és teológiai motívumok alapjaiban formálták az egyház történetét, különösen pedig a református hagyományt. Kálvin János magas is franciaországi menekült volt, akit Genfben befogadtak. A francia hugenották és skótok is Genfben és Németalföldön találtak menedéket. A reformáció kezdetén üldözött magyar keresztyének Keletre menekültek, és az Oszmán Birodalomban találtak oltalmat. Nem véletlen, hogy Heiko Oberman egyháztörténész a református hagyományt úgy jellemzi, mint „a menekültek reformációja” által formált közösséget, arra utalva, hogy közösségeinket alapjaiban határozta meg a bevándorlás élménye. A közelmúltból pedig olyan történeteket idézhetünk fel – például a korábbi esettanulmányokból –, amelyekben az egyház tanúságot tesz a muszlimokkal és a muszlimok mellett. A református közösségekben Európa-szerte léteznek ilyen inspiráló történetek, amelyek cselekvésre indíthatnak bennünket.

Az egyik legjobb példa erre az észak-görögországi és katerini egyházi közösség fellépése. A görög gazdasági válság és az EU határokat lezáró intézkedései közepette az észak-görögországi gyülekezetek kreatív és igazságos módon fogadták be és támogatták a bevándorlókat. Tették mindezt a maguk csendes módján, jóval az után, hogy a média- és a nemzetközi figyelem már mással foglalkozott. Viselkedésük megtestesíti Jézus Krisztus ígérését, miszerint aki elveszti az életét Krisztusért, új életet nyer. Az evangélium és emberi együttérzés motivációja mellett a gyülekezeteket a saját múltjuk is arra indította, hogy tegyenek a menekültekért. A közösség eredetileg görög közösség volt Pontoszbán, a Fekete-tenger közelében, a mai Törökország területén. Az 1920-as évek elején, amikor összeomlott az Oszmán Birodalom, háború és üldözés vette kezdetét, ezért a közösségnek menekülnie kellett. Végül Aleppó környékén kötöttek ki, ahol arabok és kurdok fogadták be őket 6-18 hónapra, mielőtt végleg letelepedhettek Görögországban, Katerini szigetén. A közösség számos tagja megfogalmazta, hogy dédszüleik és nagyszüleik – a helyi egyház ősatyjai és ősanyjai – élményei nagyban befolyásolták a jelenlegi válsághelyzethez való hozzáállásukat. Most, közel egy évszázad elteltével viszonozzák a vendégszeretetet ugyanannak a közösségnek, amely egykor befogadta őket, amikor ők maguk voltak menekültek. Élő bizonyágtétel ez a Biblia parancsa mellett, hogy gondoskodjunk a közöttünk lévő bevándorlókról, hiszen egykor magunk is idegenek és jövevények voltunk.

Megfontolandó és megvitandó kérdések

1. Hogyan tudnak a tagegyházak meríteni a Szentírásból és a teológiából annak érdekében, hogy bátorítsák az egyháztagokat a bevándorlókkal való foglalkozásra és a róluk való gondoskodásra? Hogyan tudnak szembeszállni az egyházak azokkal a nyilvános és politikai közbeszédben használt vallási narratívákkal, amelyek a másoktól, különösen a bevándorlótól való félelmet erősítik?
2. Hogyan értelmezik a diakónia szintjén a tagegyházak azt a felszólítást, hogy gondoskodjunk az idegenekről és a bevándorlókról? Melyek az egyház bevándorlók között végzett munkájának kihívásai és lehetőségei?
3. Hogyan tudják a tagegyházak elmélyíteni a vallásközi és interkulturális párbeszédet, különös tekintettel a keresztyén-muszlim kapcsolatokra? Hogyan tudnák az egyházak és a gyülekezetek elősegíteni a felebaráti viszony megvalósulását a bevándorlókkal, legyen szó keresztyénekről, muszlimokról vagy más vallási közösség tagjairól? Hogyan tudnának az egyházak szerepet vállalni a muszlimok és keresztyének közötti bizalom és párbeszéd elősegítésében, miközben továbbra is hirdetik az evangéliumot, az esettanulmányokban leírt létező jó gyakorlatokra építkezve?
4. Hogyan találhatnának lehetőségeket az egyházak arra, hogy a bevándorlók körében végzett jótékonyági munka és befogadás mellé politikai és jogi kiállítás és támogatás is kapcsolódjon? Vajon erre a nemzeti vagy az európai szint-e a legmegfelelőbb?
5. Milyen szerepeket tölthetnek be a gyülekezetek, amelyekre a civil társadalom vagy a kormány nem képes? Egyházzaként hogyan támogathatjuk az alulról építkező, civil vagy politikai intézményeket a befogadás és az integráció terén végzett munkában?
6. Az esettanulmányok fényében milyen lehetőségek állnak a tagegyházak rendelkezésére, hogy segítsék egymást, válaszokat keressenek a közös kihívásokra, egyeztessenek és tanuljanak egymástól a jövőre nézve?

Javaslatok a további cselekvésre

1. A keresztyén-muszlim kapcsolatok javítása a REV közel-keleti partnereivel való együttműködés és párbeszéd mértékének növelésével, valamint tanulva a REV európai partnereitől az ő muszlimokkal történő együttműködésük alapján. Ez együtt járhat hivatalos párbeszéd létrejöttével református lelkipásztorok és muszlim imámok között, vagy közös cselekvést megvalósító helyi együttműködések kialakításával a civil társadalomban.
2. Az integrációról szóló beszélgetések folytatása, illetve annak támogatása, hogy a beszélgetések fókuszra a bevándorlók európai közösségekbe történő integrációja és

befogadása legyen, külön figyelmet fordítva a kulturális és vallási különbségek dinamikájára.

3. A növekvő ideggyűlöletre való reagálás a közösségeinkben párbeszéd formájában és a politikai üzenetek megvitatásával, különös tekintettel a „keresztyén identitás a szekuláris Európában” kérdésére, teret adva a jobboldali pártokkal és saját egyházainkban is megjelenő populista ideológiával való szembeszállásnak, mindvégig szem előtt tartva az Európában jelenleg uralkodó politikai hangulatot.

Készítette: Dr Joshua Ralston (Skót Egyház), a REV Migrációs és menekültügyi munkacsoportja nevében

Társmoderátorok:

Martina Wasserloos-Strunk, a REV Európa alelnöke

Ódor Balázs, a REV Európa alelnöke

Az munkacsoport tagjai:

Martin Engels, Németországi Református Szövetség

Emanuel Furbacken, Svéd Egyesült Egyház

Kanizsai Dóra, Magyarországi Református Egyház

Alexandra Nikolara, Görögországi Evangélikus Egyház

Dr. Joshua Ralston, Skót Egyház

Francesco Sciotto, Valdens Egyház (Olaszország)

Fordította: Bölcskei Erzsébet

(Mindenben a jelentés eredeti, angol változata a mérvadó)